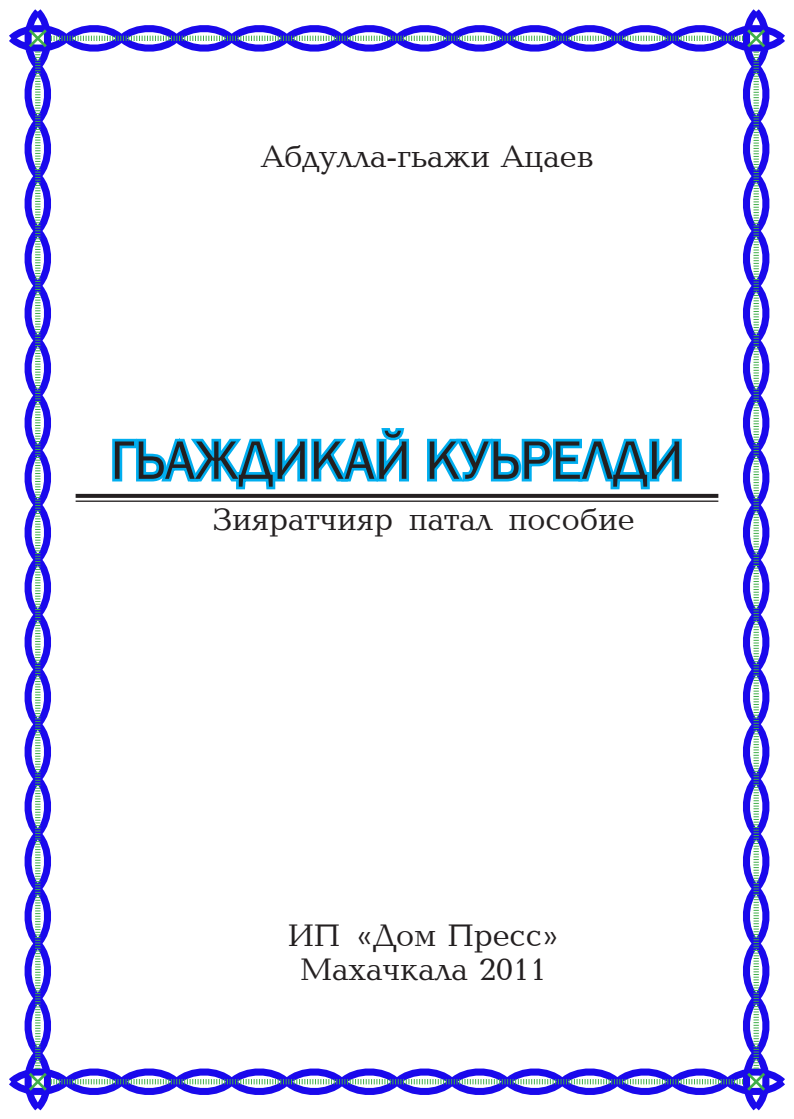

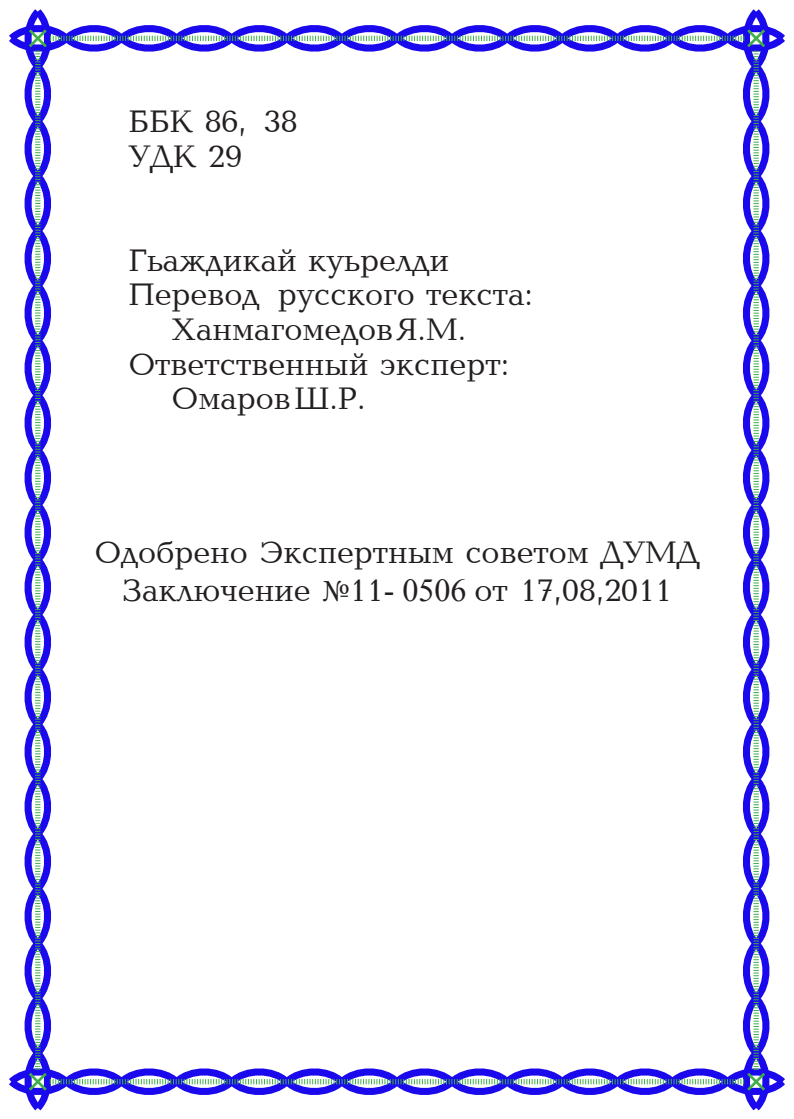

Абдулла-гъажи Ацаев

ГЪАЖДИКАЙ КУЪРЕЛДИ

Зияратчияр патал пособие

ИП «Дом Пресс»
Махачкала 2011

ББК 86, 38
УДК 29

Гъаждикай куърелди
Перевод русского текста:
Ханмагомедов Я.М.
Ответственный эксперт:
Омаров Ш.Р.

Одобрено Экспертным советом ДУМД
Заключение №11- 0506 от 17,08,2011

Сифте гаф

Ассаламу алейкум, гъуърметлу зияратчи! Къуй Аллагъди ﷻ ваз, ви хизанриз ва мукъва-къилийриз Вичин няметар ва Мергъяматлувал гурай! Къуй Аллагъди ﷻ ваз Исламдин вад лагъай дестек тир гъаж ва умра къилиз акъуддай ахътин къаст ва къуват гурай хъи, герек Аллагъди ﷻ абур Вичи къабулдайвал.

Гъаж — им Исламдин вад лагъай дестек я, адан рехъни пара четинди я. Им мусурмандин имандин къуват, адан диндиз вафалувал, адан ахлакъ ахтармишзавай чка я.

Иблис Аллагъди ﷻ Вичиз аси хъана лугъуз негъ авурдалай инихъ ада (иблисди) Адаман ﷺ несилдихъ галаз мидявал ийизва ва ам дуъз рекъелай алудиз чалишмиш жезва. Иблисди акъваз тавуна мусурманри Эхиратда хийир авай кІвалахар тавун патал чалишмишвал ийизва.

Гъаж ва умра тамамарунай кхъизвай сувабрин дережадин къадар чир хъуниз килигна иблис зияратчийрин арада абурун зиярат Аллагъди ﷺ къабул тавун патал гъулгъула тваз чалишмиш жезва.

Инсандин лап пехъи душман тир иблисдин таъсирдик акатна гъаждилаь гъилер ичиз хкведалди, ша чна агъадихъ ганвай къайдайрал амал ийин.

Чехибуруз гъуърмет ва гъвечлибуруз регъим авун — им Пайгъамбардин ﷺ суннадай я, вучиз лагъайтла ада лагъанва: «Чехибуруз гъуърмет ва гъвечлибуруз регъим тийизвайди зи умматдай туш».

Неинки рекъе авайла, гъакІни Мединадани Меккеда, Минадани Арафатда авайлани рекъин юлдашар патал регъимлу хъун ва абурун хесетар ва къилихар сабурдивди эхи авун важиблу я. Юлдашдикай авай хъел акъвазариз тежедайла, и кар себеб яз арадал къведай Аллагъдин ﷺ ажугъ рикІел гъана кІанда. Чи пис къилих чи гъаж къабул тавунин себеб хъун мумкин я.

РикІел хуъх, Гъарамдин берекатлу чилел гъар са хъсан ва я пис кар виш агъзур сеферда зарб жезва. Гъа ихътин сувабарни гунагъар ийизвай ниятрайни къведа.

Меккедиз ва я Мединадиз атайла, зияратчийриз гостиницада нумраяр гузва. Ша чна гъаждин тешкилатчийри чаз чи чкаяр къалурдалди сабур ийин. Гъа икІ чна маса зияратчийризни куъмек гуда. Эгер чна Аллагъ ﷻ патал ихътин сабур авуртІа, ам чи гъаж къабулуниин себеб хъун мумкин я. Къабулай гъаждай лагъайтІа, Аллагъди ﷻ гузвай пишкеш анжах Женнет я.

Гъаж — им чун Аллагъдин ﷻ разивилив мукъва ийизвай Исламдин вад лагъай шартІ я. Им курортдиз физвай мисал туш, шартІарни ина курортдинбур туш. Эгер чун ксузвай чкадин дарвални зегъемвал бегенмиш тахъана чна къулай шартІар истемишзаватІа, чун шайтІандин гуьгъуьналлаз физва. Ша чна чун эхиратда ксудай чка рикІел гъин — са юкІ гъяркъуьвал алай, месин чкадал — чил, хъуьцуьган — къван ва юдашни — чи крар (хъсан ва писбур) тир сур. Чаз гъажди чи сурун лакъан и къил а къил авачир Женнетдин багълариз ва я цІай авай кІамуз элкъуьрдай мумкинвал гузва. Вуч хкъадатІа — чи гъиле ава.

Гъаждин вахтунда Меккедиз гъа са вахтунда дуьньядин вири пипІерай

миллионралди зияратчияр кІватІ жезва. Абурал гзафбурал Гъарамдин патавай мутъманханаяр гьалтзавач, абур гзаф багъани я. Гзаф зияратчияр Гъарамдиз кІвачи-кІвачи финиз мажбур жезва, са бязибуру багъа таксияр къазва, са къадар пулар серфзава. Гъа ихътин гъалар Меккедай Минадиз, анай Арафатдиз, ахпа Муздалифадиз фидайлани аквада. Са бязи вахтара яргъалди автобусар гуъзлемишуниз мажбур жезва. Виш агъзурралди зияратчияр гъа са вахтунда са чкадай масаниз кІвачи-кІвачи физва. Ихътин четин гъалара, сабур квахъдайла, Къияматдин юкъуз Арасат майдандал акъваздайди анай СиратІал муькъвелей ракъурдайди рикІел гъана кІанда. Ана чаз я такси, я къулай шартІар авай автобусар теклифдай са касни жедач. Анжах чи хийирлу крари, хуш къилихри, масадалай гъил къачуни ва маса хъсан ерийри чаз а муькъвелей фена Женнет къазанмишдай мумкинвал гуда.

РикІел хуьн лазим я, мутъманханайрин нумраяр ва палаткаяр а чкайрин къиметни ганвай талукъ къадардин инсанар патал я. Шариатдини чаз масадан чкаяр ва талукъ къадардилай

гзаф чка кьун къадагъа ийизва. Им чарадан эменни вичиз кьун ва гъа чун хътин зияратчийриз зулум авун лагъай чІал я. Аллагъди ﷻ Вичиз акси яз авур гунагърилай гъил къачуда, амма масадан эменни жуваз кьунилай, инсанриз зулумар авунилай — ваъ, та гъа инсанри чпи гъил къачудалди. Къияматдин юкъуз Аллагъди ﷻ чавай чи вири хъсан крар вахчуна, чна адалатсузвал авурбурув вахкуда. Эгер чахъ хийирлу са карни тахъайтІа, абурун гунагъар чав вахкана чун Жегъеннемдиз рекъе твада.

Къуй Аллагъди ﷻ чаз, гъуърметлу зияратчийр, жуван нефсиниз дурум гана гъаж акІ къиле тухудай мумкинвал гурай хъи, Аллагъди ﷻ ам чавай къабудайвал.

ذوالحجَّة

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله والصلاة والسلام على رسول الله

ГЪАЖДИКАЙ КУЪРЕЛДИ

Ибрагъим пайгъамбарди ﷺ Кябе эцигна куьтягъайла, Аллагъди ﷻ адаз инсанриз иниз зияратдиз эвер гун буйругъна. Ибрагъима ﷺ лагъана: «Я зун халкъ авур Халикъ! За эвер гуда. Абуруз зи ван къведани мегер?» Аллагъди ﷻ жаваб гана: «Вуна эвер це. Ви ван За абурал агакъарда». Ахпа Ибрагъима ﷺ, Халикъдин буйругъ кылиз акъудун яз, эвер гуз башламишна: «Эй инсанар! Куь Реббиди куь хиве зиярат—гъаж авунин буржи тунва, куьне зиярат ая». Аллагъдин къадардалди адан ван атайбурун руьгъери «Лаббайка» («Зун муьтӀуьгъ я ва жуван Халикъдиз къуллугъиз гъазур я») лагъана жаваб гана. Шумуд сеферда руьгъди «Лаббайка» лугъуз и эвер гуниз жаваб ганатӀа, гъакъван сеферда инсанди вичин уьмуьрда гъажни тамамарда.

Гъаж авунин лайихлувилер

Гъаж, гъам члехиди, гъам гъвечлди (умра), Исламдин вад дестекрикай сад я. Гъар са азад тир, акъул балугъ хъанвай, вичихъ бедендин (физический) ва мал-девлетдин мумкинвал авай мусурмандиз вичин уьмуьрда са сеферда хъайитлани гъаждал фин ферз я. Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: «Бедендинни мал-девлетдин мумкинвал аваз гъаждал тefена къейи кас чувуд ва я хашпара яз кьин мумкин я». И гъадисди чаз ахътин кас имансузди яз кьиникъин хаталувиликай хабар гузва.

Гъаждин лайихлувилерикай рахадайла, Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: «Аллагъди ﷻ къабулай гъаждай пишкеш Женнет я». Гъакъини Аллагъдин Пайгъамбарди ﷺ лагъанва: «Вуж Кябедал зияратдал фейитла, ам вичин дидеди хайи гъа сифте юкъуз хъиз вири гунагърикай михъи жеда». Мадни чи багъа Пайгъамбардин ﷺ гъадис ава: «Гъаждални умрадал физвайбур Аллагъдин ﷻ мугъманар я. Абуру вуч тlалабайтlани Ада гъам гуда, абурун туба къабулда ва абурун гунагърилай гъил къачуда. Ада абурун

ялварар къабудда ва тӀалабунар къилиз акъудда». Пайгъамбардин ﷺ асгъаб Умар ибн аль-ХатӀтаба лугъузва: «Аллагъди ﷻ вири зияратчийрин ва гъакӀни абуру *Зуль-гъиджа*, Мугъаррам, Сафар варцарин ва Раббиу-ль-авваль вацран сифтегъан къад юкъуз нин патахъай тӀалабайтӀа, гъабурун гунагърилай гъил къачуда».

Гъаждал физ гъазур хъун

Гъаждал физ гъазур хъанвай касди адан гъайбатлувиликай фикир авуна кӀанда ва арадал къведай четинвилер эх ийиз гъазур хъана кӀанда. Гъажди инсандиз ам са юкъуз гъич хабарни къун тавуна яргъал рекъиз — эхиратдиз фидайди рикӀел гъизва. Аллагъди ﷻ къабулай гъажди лагъайтӀа, чаз а эхиратдин рехъ къезиларда. Гъаниз килигна, рекъиз экъечӀдалди зияратчиди вичин гунагърикай туба авуна кӀанда. Мукъва-къилийриз, къуни-къуншийриз, чир-хчирриз сагърай лугъудайла, абурувай багъишламишун тӀалабун ва, эгер мумкинвал аваз хъайитӀа, абурув жувал алай вири буржар вахкун хъсан я. Эгер гъаждал физвайдаз хизан, диде -

буба аватла, абуруз вич хкведалди игътіяж
авай вири шейэр туна фин адан буржи
я. Рекъиз экъечІдайла, Шариатди гьалал
авунвай, жуван рекъин юдашриз куьмек
гун патал бес къадардин такъатар къачун
лазим я. Вучиз лагъайтла гъаждин рекъе
харж авур са манатдай агъзур сеферда
гзаф сувабар кхъизва. ГъакІни жуваз
рекъин юдашар Аллагъдикай ﷻ кичІе
инсанрикай хкъгъун меслят къалурзава.

Рекъиз экъечІунин эдебар

КІвалаяй экъечІдалди къве ракаатдин
капІ авун хъсан я. Сад лагъай
ракаатда «*Аль-ФатихІа*» сурадилай
къулухъ «*Аль-Кафирун*», къвед лагъай
ракаатдани «*Аль-Ихлас*» сураяр кІелда.
КпІунилай гуьгъуьниз Аллагъдивай ﷻ
гъаждал фидайла рекъин четинвилериз
дурум гудай, рекъин юдашрив
сабурлувилелди эгечІдай къуватар, жув
патал сабурлувал ва хизан патал ам
элкъвена хкведалди сагъсаламатвал
тІалабда.

Гъаж — им инсандин ахлакъ ва имандин
деринвал ахтармишзавай рехъ я. Гъаниз
килигна юдашрихъ галаз къал-макъал

авун эсиллагъ виже къведач, абурухъ галаз сабурлу ва абурулай рази хъана кIанда. Неинки кIвале, гъакIни рекъе вири суннат ва ратибат — кпIар авунин чарасузвал рикIелай алудна кIандач, вучиз лагъайтIа, и кардай къвезвай сувабрин къадар ферз тушир гъаждай къвезвай сувабрилайни гзаф хъун мумкин я.

Гъаж низ ферз яз къалурнава

Гъаж (*умра*) гъар са азад, сагълам тир ва акъул балугъ хъанвай, вичихъ бедендин (физический) ва мал-девлетдин мумкинвал авай мусурманди вичин уьмуьрда са сеферда хъайитIани къилиз акъудна кIанзавай ферз я.

Эгер мал-девелет авай мусурмандивай сагъсузвал ва яшар себеб яз гъаждал физ жезвачтIа, ада и кар жуван жибиндай харжияр авуна маса мусурмандал тапшурмишна кIанда.

Чан алай инсандин паталай гъаж ва я *умра* авун патал адан вичин ихтияр лазим къведа. Къенвай касдин паталай гъаж ва *умра* са шартIни авачиз гъи мусурмандивай хъайитIани ийиз жеда.

Масадан паталай гъаждал физ анжах

вичин хиве авай ферз гъаж кылиз
акъуднавай касдивай жеда.

Дишегълидивай сад лагъай сеферда
гъаждал гъа вич хътин дишегълийрин
группадихъ галаз физ жеда. Къвед лагъай
сеферда адаз гъаждал анжах магърам
(гъуъл ва я талукъ мукъва-кыли) галаз
фидай ихтияр ава.

Мумкинвал аваз-аваз ферз гъаж
кыле тухун тавуна кьенвай мусурмандин
паталай гъаж ада тунвай эменнидихъ
ийида.

Гъаждиз ва умрадиз гъахъунин вахт

Чехи гъаж авун патал игърамдиз
гъахъунин гъал Шавваль вацра
алукъзава ва *Зу-ль-гъиджа* вацран цӀуд
лагъай йикъан экуьн сегьер малум
жедалди давам жезва. Нагагъ и вахт
алукъдалди зияратчидивай ният ийиз
хъанвачтӀа, адавай гъаж и йисуз ийиз
жедач. *Умра* йисан кыляй кылиз гъи
вахтунда авуртӀани жеда.

Гъаждиз ва умрадиз гъахъзавай чка

Гъаждин ва умрадин адетар кыле тухун патахъай ният авун патал тайин тир чка—микъат кIанда. Дагъустандин зияратчийр патал микъат Мединада ава ва адаз *Зу-ль-Гъулайфа* лугъузва.

Гъаждилаь кьулухъ умрадиз гъахъун патал тайин тир микъат авач, гъарамдин сергъятрай экъечIун бес жезва.

Амма умра авун патал ният виридалайни хъсанбур яз гъисабзавай пуд чкадикай сана авуртIа жезва: Гъудайбиятда, Жиранатда я туш хьи, пуд микъатдикай виридалайни машгъурди тир Тан'имда, Пайгъамбардин ﷺ паб тир Айшадин мискIин авай чкада.

Гъаждин кылин дестекар-рукну

Гъаж ругуд кылин дестекдикай-рукнуйрикай ибарат я. Абур кылиз акъуд тавуртIа, гъаж кыле тухванвайдай гъисабзавач (и дестекар гъвечIи гъаж (*умра*) патални Арафат алай чкадал акъвазун квачиз кылинбур яз гъисабзава);

☑ Гъаждин рукнуяр кыле тухун патяхъай игърамдиз гъахъун патал ният авун;

☑ *Зу-лъ-гъиджа* вацран кIуъд лагъай йикъан нисинилай кьулухъ Арафат лугъудай чкадал акъвазун;

☑ Арафат лугъудай чкадилай хтайдалай кьулухъ *тIавафу-лъ-ифаза* авун;

☑ Кылин чIарар атIун ва я кыл тун;

☑ Сафа ва Марва гуънейрин арада *са'ю* (зверун) авун;

☑ И адетар са къайда хвена, галай — галайвал тамамарун.

Гъаждин чарасуз кыле тухвана кIанзавай важиб адетар

Кылин дестекар тир рукнудилай алатайла, гъаждик чарасуз кыле тухвана кIанзавай вад важиб ава, абур нагагъ кыле тухун тавуртIа, гъаж чIур жезва лагъай чIал туш, амма идай жерме къвезва:

☑ Гъаждин адетар кылиз акъудун патал тайин тир чкадал — микъатдал игърамдин гъалда хъун;

☑ *Зу-ль-гъиджа* вацран цІуд лагъай
йиф Муздалифа лугъудай чкада акъудун;

☑ *Зу-ль-гъиджа* вацран цІуд лагъай
йикъалай гатІумна Мина тІвар алай чкада
пуд йиф акъудун;

☑ Мина тІвар алай чкада тайин тир
чкайриз – жамаратдиз къванер гадарун;

☑ Меккадай экъечІдалди эхиримжи
тІаваф (*тІавафу-ль-вада'-сагърай*
тІаваф) авун.

Нагагъ зияратчиди и винидихъ
къейднавай важибар кылиз акъуд
тавуртІа, ада Меккада жерме яз къурбанд
авуна кІанда. Нагагъ икІ ийидай такъат
адахъ авачтІа, цІуд йикъан къене сивер
хуьн лазим я: пуд юкъуз Меккада ва амай
ирид юкъузни вичин ватандиз хтайла.

Гъаж ва умра ийидай къайдаяр

Гъаж ва *умра* пуд къайдада ийиз
жеда. *Ифрад - Шавваль* варз
алукайдадай кьулухъ зияратчиди
микъатдал гъаждиз гъахъун патахъай
ният ийизва.

Таматту' – зияратчиди умрадин
адетар кылиз акъудунин гъакъиндай
микъатдал Шаввалдин варз алукайдадай

кьулухъ ният ийизва, амма гъаждин адетар кьилиз акъудунин патахъай ният ада Меккада ийизва.

Къиран — зияратчиди гъаждиз ва умрадиз гъахъун патахъай абур са игърамда сад авуналди Шаввалдин варз алукуьадалай кьулухъ микъатдал ният ийизва.

Гъаж ва *умра* эхиримжи кьве къайдада авуртла, жерме къвезва, гьикI хьи, ам ахъаяй важиб хьиз къабулзава: Меккада къурбанд авун, нагагъ икI жезвачтла, цIуд юкъуз сив хвена кIанда, пуд юкъуз Меккада ва амай ирид юкъуз жуван ватандиз хтайла, гъана. Нагагъ таматту'дин къайдада *умра* авур зияратчи вичин микъатдал хтайтла, гъаждинадетриз гъахъун патал, я туш хьи, и кар патал ам Гъарамдин сергъятрай экъечIайтла, Меккедиз виридалайни мукъва тир къван микъат авай чкадал, ам и жерме гуникай хкудзава.

Винидихъ къейд авурбурукай имам Шафиидин мазгъабдалди виридалайни кваз къазвай ва вичел амал ийизвай къайда сад лагъайди яз гъисабзава, гьикI хьи и къайда, чандин такъатрал гъалтайла, виридалайни четинди яз гъисабзава, Абу

Гъанифадин мазгъабдалди кьвед лагъай
къайдадал амал авун хъсан тирдакай
лугъузва, гъикІ хьи, адан четинвал пулдин
такъатрилай аслу я.

Гъаждиз гъахъунин гъазурлухвал

Виликди къейд авурвал,
Дагъустандай зиярат ийизвайбуру
гъаждиз гъахъунин гъакъиндай ният *Зу-
ль-Гъулайфадин* микъатда ийизва ва
адаз гъакІни «*Абару Али*» лугъузва. Ам
Нурлу Мединадин къваларивэкІя хъанва.
Микъатдал агакъайла, зияратчийри
михъиз чеб гъаждизни умрадиз гъахъунин
гъуърметдай динди истемишзавайвал
чуъхвена кІанда. Вилик амаз бедендал
алай артухан чІарар алудна кІанда, кикер
атІана, атирар ягъунни меслят къалурзава.
Итимри адетдин чпел алай парталар
хтІунна игърам алукІна, яни беден лацу
къве парчадалди кІевирзава, адетдин
кІвачин къапарин паталай кІуфар ва
дабанар ахъа, къезил чуъвекар хътинбур
алукІзава. Нагагъ зияратчидив вичин
игърам гвачтІа, ада ам чкадал къачун
лазим я. Дишегълийривай чинни гъилер
кІевир тийизвай вири жуъредин партал
ва я кІвачин къапар алукІиз жеда.

Гъаждиз ва я умрадиз гъахъунин ният авун

И гъазурлухвилер акурдалай кьулухъ зияратчийри мискІинда чпин зиярат башламишунин гъакъиндай къве ракаатдин суннат — капІ авуна кІанда. КапІ авурдалай кьулухъ:

Нагагъ зияратчидиз ифраддин къайдада зиярат авунин фикир аватІа, ада ихътин ният ийида: *«За гъаждиз гъахъунин гъакъиндай ният ийизва ва Сад тир Аллагъ ﷻ патал ам кылиз акъудунив эгечІзава»*.

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ بِحَجَّةٍ لَّبَّيْكَ لَبَّيْكَ, لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ, إِنَّ
الْحَمْدَ وَالنُّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ, لَا شَرِيكَ لَكَ.

«Ляббайкал-лагъумма би-хІажжатин ляббайк, ляббайка ля шарика ляка ляббайк, инна-ль-хІамда ва-н-нигІмата ляка ва-ль-мульк, ля шарика ляк».

Нагагъ зияратчидихъ зиярат таматту'дин къайдада ийидай фикир аватІа, ада агъадихъ галай къайдада ният авун лазим я:

«За умрадиз гъахъунин гъакъиндай ният ийизва ва Сад тир Аллагъ ﷻ патал ам кылиз акъудунив эгечІзава».

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ بِعُمْرَةِ لَبَّيْكَ, لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ, إِنَّ
الْحَمْدَ وَ النِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ, لَا شَرِيكَ لَكَ

*«Ляббайкал-лагъумма биџумратин
ляббайк, ляббайка ля шарика ляка ляббайк,
инна-ль-хІамда ва-н-нигІмата ляка ва-ль-
мульк, ля шарика ляк».*

Эгер зияратчидиз зиярат къирандин
тегьерда ийидай фикир аватІа, ада ният
и къайдада авун лазим я:

*«За гъаждинни умрадин адетрик
экечІун патал, абур къведни сад авуна
ният ийизва ва зун абур Сад тир Аллагъ ﷻ
патал къилиз акъудунив эгечІзава».*

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ بِحَجَّةٍ وَعُمْرَةٍ لَبَّيْكَ, لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ,
إِنَّ الْحَمْدَ وَ النِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ, لَا شَرِيكَ لَكَ .

*«Ляббайка-л-лагъумма би хІажжатин
ва џумратин ляббайк, ляббайка ля
шарика ляка ляббайк, инна-ль-хІамда ва-
н-нигІмата ляка ва-ль-мульк, ля шарика
ляк».*

Гъаждиз гъахъайдалай кьулухъ Зу-ль-
гъиджадин 10 лагъай йикъалди, къванер
гадардай вахтуналди «Лаббайк...» жезмай
къван гзаф лугъун хъсан яз гъисабзава.

لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ, لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ, إِنَّ الْحَمْدَ
وَالنَّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ, لَا شَرِيكَ لَكَ .

*«Ляббайка-л-лагъумма ляббайк,
ляббайка ля шарика ляка ляббайк, инна-
ль-хІамда ва-н-нигІмата ляка валь мульк,
ля шарика ляк».*

И гафарин мана ихътинди я: *«Я
Аллагъ! Ваз къуллугъ ийиз ва муьтІуьгъ жез
гъазур я! Ваз къуллугъ ийиз ва муьтІуьгъ
жез гъазур я! Ваз шерик авач. Ваз къуллугъ
ийизва муьтІуьгъ жез гъазур я. Вири крарин
тариф, няметар ва агъавал Види я. Ваз
шерик авач!»*

Зияратчи патал къадагъа тир крар

Зиярат авун патал ам эхирдал
къван тухудалди зияратчийриз
къадагъа я:

☑ гъуьлуьнни папан араяр хъун ва
ам арадал гъизвай хътин гъерекаатар
(теменар гун ва мсб.);

☑ мехъерар авунин адетрик (никагъ
авун ва мсб.) экечІун;

☑ атирар ва ахътин маса шейэр
ишлемишун;

☑ кьилел ва чинал алай чларарик
гьи жуьредин хьайитлани хьуцлурар ва
набатарикай хкудзавай гьерияр хклун;

☑ чиз ва я тийижиз бедендин гьи
чкадал хьайитлани экъечлнавай чларар
алудун;

☑ чарасузвал авачиз кикер атлун;

☑ итимар патал — чарасузвал авачиз
адетдин парталар ва клвачин къапар
алуклун (клуфар ва дабанар ахъа квачир
чуьвекар хьтинбурулай алатайла);

☑ кьил клевирун (кьилел алуклдай
шейиналди, игьрамдалди, гьилелди ва
мсб.)

☑ дишегълияр патал — чарасузвал
авачиз хьайитла, чин ва гьилерин билегдал
къван агалун;

☑ гьуьрч авун ва Гьарамдин гьуьрч
къачун ва ам ишлемишун;

☑ Гьарамда авай набататриз зиян гун.

Къадагъа алай крарай къвезвай жерме

Винидихъ кьейднавай къадагъа алай
крар авуртла (абурукай бязибур
патал вичихъ бине авайбур квачиз),
гунагъ я ва абурай жерме къвезва.

Нагагъ зияратчиди чиз-чиз Къурбан суварин къванер гадарзавай йикъалди ва чIарар алуддалди гъуьлуьнни папан алакъайриз рехъ гайитIа (яни месин алакъаяр хъайитIа), адан гъаж чIур жезва. ГъикI хъайитIани гъаж эхирдал къван киле тухвана кIанда ва гуьгъуьнни йисара жезмай къван фад ам кьилиз акъуд хъувунин чарасузвал ава.

Идалайни гъейри, гъуьлуь — зияратчиди авай такъатриз килигна жерме гун лазим я. Жерме лагъайтIа, зияратчидин мумкинвилериз килигна, агъадихъ галай нубатда гуда: деве; деве авачтIа ва я ам къачудай мумкинвал авачтIа — кал; ахпа — ирид гьер; деве куьн ятIа, гъакъван пулунал; деведихъ авай къиметдай гъикъван муьддин (къуьл, дуьгуь) къачуз жезватIа, гъакъван йикъара сив хуьн.

Къурбанд авунин (гьер, хеб ткIунин) жерме, я туш хьи пуд йикъан къене сив хуьн лазимвал, ва я Гъарамдин ругуд кесиьб касдиз гъар садаз кьилди 2 муьддин (саки 1,5 кг.) техил гун лазим я, нагагъ агъадихъ галай къадагъа алай гьерекатриз рехъ ганваз хъайитIа:

☑ къванер гадарайдалай ва чIарар

алудайдалай кьулухъ, *Зу-ль-гьиджадин*
цIуд лагъай юкъуз, гъуьлуьнни папан
алакъаяр хъун («*тIаваф аль-ифаза*»
ийидалди вилик);

☑ гъулуьнни папан араяр хъун арадал
гъизвай жуьредин гьерекатриз рехъ гун
(теменар гун ва мсб.);

☑ жув ва масадбур патал мехъер
авун, никягъ авун;

☑ атирар ва ахътин маса шейэр
ишлемишун;

☑ кьилел ва чинал алай чIарарик
хъуцIурар ва набатарикай хкудзавай
гъерияр хкIун;

☑ чиз-чиз кIвачин къапар ва цвалар
алай парталар алулун, гъи къайдада
хъайитIани кьил кIевирун ва гъакIни
дишегълийри чин ва гъилин билегар
кIевирун. (Нагагъ са тайин тир себебдалди
итимди партал алулIна кьил кIевирайтIа,
я туш хьи, дишегълиди чин ва гъилин
билегар кIевирайтIа, абур гунагъдикай
азадзава анжах жермедикай ваъ);

☑ чиз-чиз я туш хьи, тийижиз,
хатадай са гъилди пуд чIар ва я пуд
кек атIун. Са кекни са чIар атIунал са
муддин къадарда аваз, яни 650 гр. къуьл,
нагагъ къве чIарни кикер атIайтIа, къве

муд (яни 1,5 кг. къуъл) жерме къвезва.

☑ Гъарамда гъуърч авун ва ана авай набататриз зиян гунални жерме къвезва, идан гъакъиндай алимривай чарасузвал аваз хъайитла, чириз жеда.

Меккадиз атун ва «аль-Къудум» тлаваф авун

Меккадиз атайла, зияратчийри михъиз беден чуьхуьн лазим я ва *Масжид аль-Гъарамдихъди* фена, «*аль-Къудум*» тлаваф, яни Меккадиз атуни гъуърметдай тлаваф авуна кIанда.

Бабу-с-Салям тIвар алай варарихъай мискIиндиз гъахъайтIа, хъсан яз гъисабзава ва Кябе акурла агъадихъ галай дуьа кIелна кIанда:

اَللّٰهُمَّ زِدْ هٰذَا الْبَيْتَ تَشْرِيفًا وَتَعْظِيْمًا وَتَكْرِيمًا وَمُهَابَةً . وَزِدْ
مَنْ شَرَّفَهُ وَعَظَّمَهُ مِمَّنْ حَجَّهٖ وَاعْتَمَرَهُ تَشْرِيفًا وَتَكْرِيمًا وَتَعْظِيْمًا
وَبِرًّا . اَللّٰهُمَّ اَنْتَ السَّلَامُ وَمِنْكَ السَّلَامُ فَحَيِّنَا رَبَّنَا بِالسَّلَامِ .

«Алагъумма зид гъаза-ль-Байта таширфан ва тагIзиман ва такриман ва магъаббатан. Ва зид ман шаррафагъу ва гIаззамагъу мимман хIажжагъу

*вагІтамарагъуташирифан ва такриман ва
тагІзиман ва бирран. Алагъумма анта-
с-салям ва минка-с-салям фа хІаййина
раббана би-с-салям».*

Тлавафдин шартлар

Тлаваф ийидайла, агъадихъ галай
ругуд шартІ чарасуз кьилиз
акъудна кІанда:

1. Тамам ва гъвечІи дастамаз гваз хъун,
нажасдикай беден ва алай партал михьи
авун;

2. КапІ ийидайла бедендин
клевирзавай чкаяр ачух тахъун, яни аврат
клевирун;

3. Нагагъ им *тІавафу-ль-Къудум* ва
я гъаждинни умрадин фарз тир тІаваф
туштІа, ният авуна тІаваф авун;

4. Тлаваф *Гъажар аль-асваддила*
(«*Чулав Къван*») гатІумна акІ авуна
кІанда хьи, герек вири беден къванцин
виликай фидайвал;

5. Тлаваф ийизвай вири и вахтунда
Кябе зияратчидин чапла патахъай
хъана кІанда (тІавафдин бине, зияратчи
Кябедихъ чин элкъуърна акъвазнавай
вахт, *Гъажар аль-асваддин* къаншарда

акъвазнавай ара квачиз);

6. Ирид сеферда тамамвилелди
элкъуьн (Гъажар аль-асваддилай
гатӀумзава ва гъа инал элкъуьн
акъалтарзава).

ТӀаваф гъикӀ авуна кӀанда

ТӀаваф агъадихъ галай къайдада
авуна кӀанда: зияратчи Кябедив
а тегъер агатун лазим я хьи, **Гъажар аль-асвад**
эрчӀи патахъай жедайвал ва и
арада къванциз темен гун сунна я. Гъа
и чкадал тӀаваф авун патал зияратчиди
ният ийизва (нагагъ им чарасуз ятӀа).
Акъвазнавай чкадилай ам эрчӀи патахъди
элкъведа, Кябе чапла патахъай жедайвал
ва сятинин акърабриз къарши тегъер
элкъвез гатӀумда.

Нагагъ инсанар гзаф аваз хъуникди
винидихъ къейднавай къайдада тӀаваф
гатӀумиз четин ятӀа, зияратчиди акатай
чкадал Кябедихъ чин элкъуьрда, **Гъажар
аль-асвад** алай чкадилай эрчӀи патахъ
акъвазна а терефдихъди гъилин ишара
авуна гъилин капашдиз темен гуда. Ахпа
ада тӀаваф ийида лагъана (нагагъ им
чарасуз ятӀа) ният ийида, эрчӀи патахъ

элкъведа, Кябе чапла патахъай жедайвал
ва сятинин акърабриз кърши тегьер
элкъвез гатIумда.

Алай вахтунда гъатта гъа и жуъреда
тIаваф гатIумизни четин я, гъикI хъи, ам
эрчIи патахъди элкъвез агакъ тавунин
хаталувал ава ва инсанрин чIехи дестеди
ам Кябедихъ чин элкъуърнаваз тухун
мумкин я. Гъавилай виликди финин
гъерекат винидихъ кълурнавай жуъреда
гатIумайтIа хъсан яз гъисабзава, гъеле
Гъажар аль-асваддал агакъдалди, *Гъажар
аль-асваддин* къланшарда лагъайтIа, адахъ
элкъуърн тавуна ва акъваз тавуна ам галай
патахъ гъил хкажна гъилин капашдиз
темен гана хъиз, тIаваф авунин патахъай
(нагагъ ам чарасуз ятIа) ният авун меслят
кълурзава.

Ният авурдалай кълухъ агъадихъ
галай дуъа кIелун хъсан яз гъисабзава:

بِسْمِ اللَّهِ وَ اللَّهِ أَكْبَرُ . اَللّٰهُمَّ اِيْمَانًا بِكَ وَتَصَدِيقًا بِكِتَابِكَ
وَوَفَاءً بِعَهْدِكَ وَاتِّبَاعًا لِّسُنَّةِ نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

«Бисми-л-лягъи ва-л-лагъу акбар.
Алагъумма иманан бика ва тасдикъан
бикитабика ва вафаан бигIагъдика
ва-т-тибагIан ли-суннати набиййика
МухIаммадин ﷺ»

«Аллагъдин тІварцІелди, Аллагъ чІехи я! Я Аллагъ, зун зияратчи яз атанва, вахъ инанмиш яз, Ви Ктаб тестикъарун патал (эбеди ферз яз), ферз тир кар кылиз акъудун патал, вуна чалай эбеди яз къачунвай ва Ви Пайгъамбар Мугъаммадан ﷺ Суннадал амал авун патахъай».

Кябедин раКІарин патаривай фидайла, агъадихъ галай дуъа кІелун хъсан яз гысабзава:

اَللّٰهُمَّ اِنَّ الْبَيْتَ بَيْتَكَ، وَالْحَرَمَ حَرَمَكَ وَالْأَمْنَ أَمْنُكَ وَهَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ النَّارِ .

«Аллагъумма инна-ль-байта байтука, ва-ль-ХІарама хІарамука, ва-ль-амна амнука, ва гъаза макъаму-ль-гІаузи бика мина-н-нар».

«Я Аллагъ, и КІвал Ви КІвал я, и Пак чкани Ви Пак чка я, и Хатасуз чкани Ви Хатасуз чка я ва им Жегъеннемдин цІукай хуън патал Вавай тІалабзавай касдин чкани я».

«Ва гъаза макъаму-ль-гІаузи бика мина-н-нар» гафар зияратчиди лугъудайла, ада вичин хиялдай фикир *Макъам-Ибрагъимахъ* элкъуързава.

Кябедин квед лагъай пиплехъай
фидайла, вичиз *Рукну аль-Иракъи*
лугъузвай, ихътин дуъа авуртла хъсан я:

اَللّٰهُمَّ اِنِّيْ اَعُوْذُ بِكَ مِنَ الشَّكِّ, وَالشَّرْكِ, وَالشَّقَاقِ, وَالنَّفَاقِ,
وَسَوْءِ الْمَنْظَرِ فِي الْاَهْلِ وَالْمَالِ وَالْوَلَدِ .

«Алагъумма инни агъузу бика мина-ш-
шакки, ва-ш-ширки, ва-ш-шикъакъи, ва-н-
нифакъи, ва суи-лъ-манзари фи-лъ-агъли
ва-лъ-мали ва-лъ-валад».

«Я Аллагъ, ваз маса алагъар гъунин
гунагъдикай Валди зун хуън тлабзава,
(имандал) шаклувал гъуникай ва
имансузвилакай (куфрдикай), кве чин
хъуникайни имандилай алатуникай,
хизандин, мал-деветдин ва веледрин
кыилел къвезмай бедбахтвилерин
писвилерикай».

Кябедин чидгъердикай фидайла:

اَللّٰهُمَّ اَظْلِنِيْ فِيْ ظِلِّكَ يَوْمَ لَا ظِلَّ اِلَّا ظِلُّكَ, وَاسْقِنِيْ بِكَاسِ
نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَرْبًا هَنِئًا لَا اَظْمًا بَعْدَهُ اَبَدًا,
يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْاِكْرَامِ .

«Алагъумма азилляни фи зиллика
явма ля зилля илля зиллука, васкъини би-
каъси набиййика МухАммадин шарабан

*гъаниан ла азмау багІдагъу абадан, я Заль-
жаляли валь-икрам».*

«Я Аллагъ, Ви Аршдин сериндилай
гъейри маса серин авачир вахтунда
вуна чун Ви Аршдин сериндик клевира!
Я Аллагъ, заз Мугъаммадан ﷺ жеминай
яд це, зи къарихвал михъиз атІудайвал, я
регъимдинни чІехивилин Сагъиб».

Кябедин пуд лагъай пипІен
къаншардив, *Рукн аш-Шами* тІвар
алайдав, агакъайла:

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ حَجًّا مَّبْرُوْرًا, وَذَنْبًا مَّغْفُوْرًا وَسَعِيًّا مَّشْكُوْرًا,
وَتِجَارَةً لَّنْ تَبُوْر, يَا عَزِيْزُ يَا غَفُوْر .

*«Аллагъумма-жгІальгъу хІажжан
мабруран, ва занбан магъфуран, ва сагІуан
машкуран, ва тижаратан лан табура, я
Пазизу я Гъаффар».*

«Я Аллагъ, зи и гъаж Вуна къабулнавай
зи гунагърилай гъил къачудай гъаждикай,
ва агалкъунар авай алишверишдикай (агъа
дуъньядин гъуърметдай) ая! Я ЧІехиди! Я
Гъил къачудайди!»

Кябедин пуд ва къуд лагъай пипІерин
арада:

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهُ حَجًّا مَّبْرُوْرًا, وَذَنْبًا مَّغْفُوْرًا وَسَعِيًّا مَّشْكُوْرًا.

*«Аллагъумм-ажгІальгъу хІажжан
мабруран, ва занбан магъфуран, ва
сагІйан машкуран».*

«Я Аллагъ, зи и гъаж Вуна къабулнавай
гъаждикай ая, гунагърилай гъил къачудай
себебрикай разивал ганвай зегъметдикай,
ая».

Рукналь-Ямани тІвар алай къуд лагъай
пипІен къаншарда, адан терефдихъ гъил
югъурна хъиз:

اَللّٰهُمَّ رَبَّنَا اَتْنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْاٰخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا
عَذَابَ النَّارِ

*«Аллагъумма Раббана атина фи-д-
дунья хІасанатан, ва фи-ль-ахирати
хІасанатан, вакъина гІазаба-н-нар».*

«Я Аллагъ, чи Рабби, чаз и уьмуьрда
регъим це ва къведай уьмуьрдани регъим
це, сурун жазадикай ва Жегъеннемдин
цІукай Ви регъимлувиледди хуьх!»

Зияратчи Гъажар аль-асваддив
агакъайла, вичин тІаваф гатІумай чкадив,
элкъуьнин са тереф куьтягъ жезва.
Гуьгъуьнин ругуд сефердани элкъуьн гъа
и къайдада ийизва.

Т1аваф авунихъ галаз алакъалу месэлаяр

Т1аваф авунихъ галаз алакъалу тир ва зияратчийри артух фикир тагузвай са шумуд важиблу месэла ава:

Т1аваф ийизвай вири вахтунда Кябе зияратчидин чапла патахъай хъун лазим я, гъар са элкъуьнин сифте кьил, бине, зияратчи *Гъажар аль-асваддихъ* чин элкъуьрна акъвазнавай вахт квачиз. Нагагъ элкъвезвай вахтунда зияратчиди Кябедихъ чин элкъуьрнаваз я туш хьи, далу ганваз, Кябе адахъай эрчи патахъай хъайит1а ва гъа и гъалда аваз, месела, зияратчиди са къадам хъайит1ани къачурт1а, ам са къадамдин къулухъ элкъуьн мажбур я ва гъа и чкадилай т1аваф гат1ум хъувуна к1анда.

Нагагъ адавай са къадамдин къулухъ элкъвез тахъайт1а, и элкъуьн гъисаба къазвач ва ам, алава яз, элкъуьн хъувуниз мажбур я. Тахъайт1а, адан элкъуьн хъувун акъалт1дач. Гъа и ара гъар са элкъуьнин сифте кьиле фикир гуниз лайихлу я, зияратчиди *Гъажар аль-асваддихъ* чин элкъуьрнавайла.

Гъар гъи жуьредин т1аваф ийиз

хъайитІани зияратчиди Кябедин цларив
гъил кяна кІандач (*Гъажар аль-асвад*
къванцив хкІун квачиз элкъуьнин гъар
къиле, нагагъ ихътин мумкинвал аваз
хъайитІа). *Макъам Ибрагъимабни* хкІун
меслят къалурзавач.

Нагагъ тІаваф авурдалай къулухъ са'ю
ийидай ният аватІа, и тІаваф ийидай
ва са'ю ийидайла, итимри изтибадин
тегьерда игърам алуکІна кІанда, яни
винел патан игърам акІ вегъена кІанда
хъи, эрчІи пата къуьн ачухдиз амукъун
лазим я, къве пІипІни чапла пата къуьнел
хъана кІанда. Гъаждин амай вахтунда
эрчІи пата къуьнни чуьнуьхна кІанда.

Эгер зияратчидиз тІавафдилаькъулухъ
са'ю ийиз кІанзаватІа, итимди сифтегъан
пуд элкъуьн фад-фад, куьлуь-куьлуь
камаралди авуна кІанда (мумкинвал аваз
хъайитІа), амай къуд элкъуьн адетдин
къекъуьнин тегьерда ийида.

ТІавафдин ирид сеферда элкъуьнин
гъар са бинедилай *Гъажар аль-асвад*
къванциватана адал пел эцигна ва темен
гана кІанда. Амма икІ авун патал амайбур
гъарнихъ авун лазим къвезватІа, темен
гудай чкадал гъил югъурна ва капашдиз
темен гана кІанда.

Т1авафдила1 кьулухъ кап1 авун

Т1аваф авурдалай кьулухъ зияратчи
а1 акъвазна к1анда хь1, аданни
Кябедин арада *Макъам-Ибрагъим* хьун
хъсан я ва т1аваф авунин гьуърметдай кьве
ракаатдин суннатдин кап1 авуна к1анда.
Вилик амаз эрч1и патан кьуьн к1евирда.
Ният ик1 ийизва: «Ният ийизва за т1аваф
авунин гьуърметдай кьве ракаатдин кап1
Аллагъ паталди авун». Кп1унилай кьулухъ
к1елайт1а хъсан я:

اَللّٰهُمَّ هَذَا بَلَدُكَ الْحَرَامُ، وَالْمَسْجِدُ الْحَرَامُ، وَيَتِكَ الْحَرَامُ،
وَاَنَا عَبْدُكَ، وَابْنُ عَبْدِكَ، وَابْنُ اُمَّتِكَ، اَتَيْتُكَ، بِذُنُوبٍ كَثِيْرَةٍ وَخَطَايَا
جَمَّةٍ وَاَعْمَالٍ سَيِّئَةٍ، وَهَذَا مَقَامُ الْعَائِدِ بِكَ مِنَ النَّارِ، فَاغْفِرْ لِي،
اِنَّكَ اَنْتَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ .

«Аллагъумма гъаза баладука-лъ-
х1араму, ва-лъ-масжиду-лъ-х1араму, ва
байтука-лъ-х1араму, ва ана г1абдука,
вабну г1абдика, ибну аматика, атайтука
бизунубин касиратин ва хат1ая
жамматин ва аг1малин саййиатин, ва
гъаза макъамуль-г1аузи бика мина-н-нари,
фагъфирли, иннака анта-лъ-Гъафуру-р-
Рах1им».

«Я Аллагъ! Им кѣадагъа хуъзвай шегъер я, кѣадагъа хуъзвай, Вуна гуж гъалиб авунни дявеяр кѣадагъа авунвай мискІин ва Ви кІвал Кябе я, зун лагъайтІа, Ви лукІ, Ви лукІарин хва я. Зун Ви вилик эхир авачир къван гунагъарни пис крар гваз акъвазнава. Им Ви лукІ Ибрагъим ﷺ акъвазай чка я, Вуна цІукай хвейи. Я Аллагъ! Вуна зи гунагърилай гъил кѣачун патал тІалабзава, гъикІ хьи, гъакъикъатдани вун Вири Багъишдайди ва Регъимлуди я».

Замзамдин яд хъун

Идалай къулухъ зияратчи Замзам цин чешмедал фида. Яд агъадихъ галай дуъа кІелиз жезмай къван гзаф хъвана кІанда:

اَللّٰهُمَّ اِنِّیْ اَسْأَلُكَ عِلْمًا نَافِعًا وَرِزْقًا وَاسِعًا وَشِفَاءً مِنْ كُلِّ
دَاءٍ وَسَقَمٍ بِرَحْمَتِكَ يَا اَرْحَمَ الرَّاحِمِیْنَ

«Аллагъумма инни асълука гІилман нафигІан ва ризкъан васигІан ва шифаан мин кулли даин ва сакъамин бирахІматика я архІама-р-рахІимин».

«Я Аллагъ! Вуна заз хийирлу чирвилер, сергъят авачир къван къиметлувилер,

гъар гъи жуьредин хъайитлани тІалрикай сагъламвал це, я сергъят авачир къван регъимдин Сагъиб!»

Винидихъ къейд авурвал гъа и жуьреда вири суннатдин ва ферз тир тІавафар ийизва. Еке зиярат гъаждиз атанвай зияратчи патал Меккадиз атунин гъакъиндай ийизвай *тІавафу-лъ-Къудум* авун суннат я. И тІавафдилаь кьулухъ зияратчидиз са'ю ийидай ихтияр ава ва ам мад тикрар хъувунин чарасузвал авач ва гъакІни Арафат лугъудай чкадай хкведалди ам туртІани жеда, ахпа *тІаваф аль-ифаза* авурдалай кьулухъ ийидайвал.

Таматту'дин къайдада умрадиз атанвай зияратчи патал *тІавафу-лъ-Къудум* ферз тир умрадин тІаваф я ва и тІаваф авурдалай кьулухъ зияратчиди са'ю авуна кІанда, кьилел алай чІарар твазва ва гъа инал адан *умра* акъалтзава.

Са'ю авун

Замзамдин чешмедай яд хъвайидалай кьулухъ таматту'дин къайдада *умра* ийизвай зияратчийар са'ю авун патал Сафа дагъдихъ фида. Ифрад ва къирандин къайдада гъаж ийизвай

зияратчийривайни гъа и къайдада са'ю
ийиз жеда ва абуруз ам Арафат лугъудай
чкадилай хтайла хъувун лазим къвезвач.

Са'ю и къайдада ийизва: зияратчийр
Сафа дагъдал хкаж жезва ва Кябедин
терефдихъ элкъвена пуд сеферда
агъадихъ галай дуъа кІелзава:

اَللّٰهُ اَكْبَرُ , اَللّٰهُ اَكْبَرُ , اَللّٰهُ اَكْبَرُ , وَ لِلّٰهِ الْحَمْدُ . اَللّٰهُ اَكْبَرُ عَلٰى مَا
هَدَانَا , وَ الْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلٰى مَا اَوْلَانَا . لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ
لَهُ , لَهُ الْمُلْكُ وَ لَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَ يُمِيتُ . بِيَدِهِ الْخَيْرُ وَهُوَ عَلٰى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

*«Аллагъу акбар, Аллагъу акбар, Аллагъу
акбар, ва ли-л-лягъи-ль-хІамд. Аллагъу
акбар гІаля ма гъадана, ва-ль-хІамду ли-
лягъи гІаля ма авляна. Ля илягъа илля-
л-лагъу вахІдагъу ля шарика лягъу, лягъу-
ль-мулъку ва лягъу-ль-хІамду, юхІйи ва
юмиту, би ядигъи-ль-хайру ва гъува гІаля
кули шайгъин къадир».*

«Аллагъ Чехи я! Аллагъ Чехи я!
Аллагъ Чехи я! Аллагъдиз шукур чун дуъз
рекъел гъайидай! Аллагъдиз шукур Ада
чаз ийизвай къван хъсанвилерай ва Адан
регъимлувилай! Сад тир Аллагъдилай
гъейри, мад икрам ийидай лайихлуди

авач, я Адалай гъейри, маса Аллагъни!
Агъавални шукур анжах Адав гва, Ада
чан гъизва ва рекъизва, Адан къуватда
ава хъсанвилер ва Ам вири шейэрал
къудратлу я!»

Ам кІелайдалай къулухъ Аллагъдихъ
элкъвена жуван хсуси тІалабунар ийида.

Идалай къулухъ секиндаказ Марва
дагъ галай патахъди физва ва Къуръандин
«аль-Бакъара» сурадин 158 аят (*«Инна-
с-Саффа ва-ль-Марва мин шагІаури-ль-
лягъи...»*) кІелзава.

Марва дагъдал хкаж хъайила, Сафа
дагъдал кІелайди кІел хъийизва ва Сафа
дагъ галай патахъ элкъвена хквезва.
Амай элкъуьнни гъа и жуьреда ийизва.
Сафа дагъдилай Марва дагъдал къван
фин элкъуьн яз, Марва дагъдилай Сафа
дагъдал хтунни элкъуьн яз гъисабзава.

Са'ю ийидайла, итимар гъар са
элкъуьнин къене мискІидин цлал алай
къве къацу лампадин арадай агъадихъ
галай дуъа кІелиз катна кІанда:

رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَتَجَاوَزْ عَمَّا تَعْلَمُ، إِنَّكَ الْأَعَزُّ الْأَكْرَمُ

«Раббигъфир вархІам, ва тажаваз
гІамма тагІам, иннака-ль-агІаззу-ль-
акрам».

«Халикъ, гъил къачу ва регъимлу хъухъ. Ваз чидай къван вири гунагърилай гъил къачу, Вун виридалай Къудратлуди ва Лайихлуди я!»

Зияратчийр Марва дагъдал къуд лагъай сеферда хкаж хъайила, вири ирид элкъуьнни куьтягъ жезва ва идалди са'ю акъалтзава. Идалай къулухъ таматту'дин къайдада *умра* ийизвай зияратчийри къилел алай чларарин са пай твазва ва идалди *умра* акъалтзава. Ифрад ва къирандин къайдада гъаж ийизвай зияратчийриз и вахтунда чларар тун къадагъа я, гъикI хьи, абурун гъаж вилик кума. Эгер чларар атлайтIа, жерме къведа.

Умра авурдалай къулухъ зияратчиди жерме гун лазим я, гъикI хьи, жерме гъаж авунин къвед лагъай къайда тир таматту'дал къвезва ва адаз игърамда авайла вири къадагъа алай гъалар ихтияр ава, гъарамдин чкада гъуьрч авунилай ва адан набататриз зиян гунилай гъейри. *Зу-ль-гъиджа* вацран муьжуьд лагъай йикъалди адавай гзаф сеферра тIавафар ва *умра* ийиз жеда.

Аль-Гъарам мискIинда вирида саналди ийизвай кпIар авун хъсан яз

гъисабзава, гъикІ хъи, и мискІинда авур
кпІунай 100 000 сефердин лайихлувилер
гузва. И гъуърметлу шегърда авур
гъар са хъсан кардани лайихлувилер
къвезва, гъатта Аллагъ патал ийизвай
крар авунин фикирризни кваз
хъсанвилер гузва ва чІуру амалрай ва
фикиррай жазаламишзава, хъсан крарай
лайихлувилер гузвайди хъиз.

Зу-лъ-гъиджадин муъжуъд лагъай юкъуз авуна кІанзавай крар

Зу-лъ-гъиджа вацран муъжуъд
лагъай юкъуз таматту'дин
къайдада *умра* авунвайда гъаж авун
патал игърамдиз гъахъунин ният ийизва
ва вири зияратчияр Меккадай Минадиз
фин хъсан я, ина абуру дуъаяр кІелиз,
Аллагъ рикІел гъиз йиф акъудайтІа хъсан
яз гъисабзава. И йифиз Минадиз тefена,
Арафат лугъудай чкадиз фидай ихтиярни
ава, нагагъ къулай яз хъайитІа.

Зу-ль-гъиджа вацран 9-юкъуз къиле тухузвай гъерекатар ва Арафатдал фин

Зу-ль-гъиджа вацран 9-югъ
алукъайла, рагъ экъечІ намазди
вири зияратчияр Арафат лугъудай чкадал
физва.

Арафатдал акъвазун гъаждин кар
алай рукнуйрикай – гъерекатрикай я,
гъикІ хьи, амай крарилай, гъерекатрилай
алатайла, ам патал вахтунин тайин тир
сергъятар ава ва ам ахъаяйтІа, алава
хъийиз жедач. Арафатдал акъваздай
вахт **Зу-ль-гъиджа** вацран кІуьд лагъай
йикъан нисинилай гатІумзава ва къведай
йикъан сегъерар малум жедалди давам
жезва. Нагагъ зияратчи и вахт алатдалди
Арафатдал тефейтІа, адан гъаж атІузва ва
ада гъаж гуьгъуьнин йисара мумкинвал
хъанмазни къазадай хъувун чарасуз я.

Арафатдин югъни чка Адамни Гъава
Женнетдай чилел акъудайдалай къулухъ
гуьруьшмиш хъайи ва виридалайни гуьзел
югъ я. И юкъуз иблис гъич садрани
тахъай хъиз хажалатди къада ва адал азаб
акъалтда, вучиз лагъайтІа адаз Аллагъди
зияратийизвайбурунгзафкъадар гунагъар

гъикІ багъишзаватІа ва сергъят авачир
къван Вичин регъимлувилер гузвайдини
аквазва. Мугъаммад Пайгъамбарди ﷺ
лагъана: «*Нагагъ зияратчиди Арафатдин
юкъуз Арафатдал алаз, Аллагъди вичин
гунагърилайгъилкъачунвач, лагъана фикир
авуртІа, ам виридалайни чІехи гунагъ
жеда*». ГъакІни Пайгъамбардин ﷺ ихътин
гъадис ава: «*Нагагъ Арафатдин югъ жуъмь
йикъал гъалтайтІа, и гъаж адетдин 70
гъаждив барабар жеда*». Ихътин гъаждиз
«*Аль-гъаж аль-акбар*» лугъузва. И юкъуз
Пайгъамбарди ﷺ вичин эхиримжи гъаж
авунай.

Бязи зияратчийри гъалатІ яз
фикирзавайвал, бес Жабаль ар-Рагъмат
тІвар алай гуънедал хкаж хъана кІанда.
Амма Арафатдин сергъятра гъи чкадал
хъайитІани акъвазайтІа жеда, анжах
гуънедин кІане, чІехи къванерин патав,
Аллагъдин Пайгъамбар ﷺ акъвазай чкадал
акъвазун меслят къалурзава.

И юкъуз жендек чуъхвена Намират
мискІинда жемьтдихъ галаз капІ авун
хъсан яз гъисабзава. ГъакІни югъ дуъяр
ийиз, гъил къачун тІалабиз ва Къуръан
кІелиз акъудун меслятзава. Нисинилай
алатайла 1000 сеферда «*Аль-Ихлас*» сура

кѣлна ва, Ибн Аббаса агакъарайвал,
Аллагъдивай кѣве дуьньядани чарасуз тир
шейэрин патахъай тѣлабайтѣа, хъсан я.
ГъакІни Пайгъамбарди ﷺ кѣлай агъадихъ
галай дуъа Арафатдал кѣлун меслятзава:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ،
وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ .

اَللّٰهُمَّ اجْعَلْ فِيْ قَلْبِيْ نُورًا، وَفِيْ سَمْعِيْ نُورًا وَفِيْ بَصَرِيْ
نُورًا، اَللّٰهُمَّ اشْرَحْ لِيْ صَدْرِيْ، وَيَسِّرْ لِيْ اَمْرِيْ

*«Ля илягъа илля-л-лагъу вахІдагъу ля
шарика лягъу, лягъу-лъ-мулъку, ва лягъу-
лъхІамду, ва гъува гІаля кулли шайъин
къадир.*

*АлагъуммажгІаль фи къальби нуран,
ва фи самгІи нуран ва фи басари нуран.
АлагъуммашрахІ ли садри, ва яссир ли
амри».*

«Сад тир Аллагъдилайгъейри, лайихлу
ва ибадат авуна кІани мад са шейни
авач, Адахъ барабарбур авач! Агъавал
ва шукур анжах Адахъ ава, ва Ам вири
шейэрал къуватлу я! Я Аллагъ, къиметлу
чирвилерин нурдалди зи рикІ, япарин
ван ва вилерин ишигъ аџѣура! Я Аллагъ,
заз рикІ ачуха (гъакъикъат аннамишиз

жедайвал) ва зи крар кьезилара! »

ГъаКІни кІелайтІа хъсан я:

يَا مَنْ لَا يَشْغُلُهُ شَأْنٌ عَنْ شَأْنٍ، وَلَا سَمْعٌ عَنْ سَمْعٍ، وَلَا
تَشْتَبِهُ عَلَيْهِ الْأَصْوَاتُ . يَا مَنْ لَا تَغْلُطُهُ الْمَسَائِلُ، وَلَا تَخْتَلِفُ
عَلَيْهِ اللُّغَاتُ، يَا مَنْ لَا يُبْرِمُهُ الْإِحَاحُ الْمُلْحِينُ وَلَا تُضْجِرُهُ مَسْئَلَةُ
السَّائِلِينَ، أَذِفْنَا بَرْدَ عَفْوِكَ وَحَلَاوَةَ مُنَاجَاتِكَ

*«Я ман ля юшгъилюгъу шаънун гІан
шаънин ва ля самгІун гІан самгІин, ва
ля таштабигъу гІаляйгъи-ль-асвату!
Я ман ля тугълитІугъу-ль-масаилю, ва
ля тахталифу гІаляйгъи л-люгъату! Я
ман ля юбримугъу ильхІахІуль-мульхІина
ва ля тузжиругъу масъалатуссаилина!
Азикъна барда гІафвика ва хІалавата
мунажатика».*

«Я са крари маса крарикай машгъул
тийизвайди ва садаз яб гуниз масадаз яб
гуни манивал гунтийизвайди Вич патал
сесер са-садак акахъ тийизвайди! Я гзаф
тІалабунралди рекъелай алуд тежерди
ва чІалар жуъреба-жуъре туширди! Я
чин кІевибурун чинин кІевивили икрагъ
хъунал тегъизвайди ва тІалабзавайбурун
тІалабунрини галатунал тегъизвайди! Ви
гъил къачунин шадвал чал агакъара ва

Вахъ галаз рахунин шадвални!»

Чна винидихъ лагъайвал, Арафат дагъдал акъвазвавай вахт *Зу-ль-гъиджа* вацран кІуѣд лагъай йикъан нисинилай кьулухъ къвезвай вахт я ва анал къведай йикъан экуьнин сегьерар ядалди акъвазайтІани жеда, амма гъа и вахтарин арайра са декъикъада хъайитІани акъвазайтІани бес жеда. Анжах Арафат чкадилай рагъ акІидалди эвичІун меслят къалурзавач, нагагъ ни акІ авуртІа, ахътинда и гъалатІ эвезунин лишан яз жерме къурбанд ткІун лазим я.

Мадни са кар къейдна кІанда. Муздалифадиз гъасятда рагъ акІанмазни финин лазимвал авач. Арафатдал алачухра акъвазайтІа, регъятвал я, пробкайра акІидалди. Нагагъ Арафатдай йифен кьуларилай алатайла екъечІайтІа, рекьер азад жеда ва Муздалифада акъвазунин чарасузвал жедач. Адан сергъятар машиндаваз атІун ва къванер гадарун патал дуьз Минадиз фин регъят я.

Муздалифа лугъудай чкада йиф акъудун

Рагъ акІайдалай кьулухъ нянин капІ туна (ам йифен кпІунал хкида) зияратчийар Арафат лугъудай чкадай экъечІзава ва Муздалифадиз рекъе гьатзава.

Муздалифа лугъудай чкадай йиф акъудун гьаждин важиб тир адетрикай я. Нагагъ зияратчиди и важиб кьилиз акъуд тавуртІа, жерме яз са гьер тукІуна кІанда ва ам Меккадин кесибриз паюн лазим я. Эгер ихътин къурбанд ийидай мумкинвал авачтІа, ада цІуд йикъан къене сивхвена кІанда: пуд юкъуз гьажда аваз, ирид юкъуз ватандиз хтайла.

Муздалифада йиф акъудун тамам хъанвайди, акъалтІнавайди яз а вахтунда гьисабда, нагагъ зияратчи Муздалифадай йифен кьуларилай алатайла экъечІайтІа. Эгер зияратчи Муздалифадай и вахтунилай вилик экъечІайтІа, ам кьулухъ элкъуьн хъувун чарасуз я ва экуьнин кпІуналди гьа инал ахкъваз хъувуна кІанда. Нагагъ элкъвена хтун тавуртІа, винидихъ къейд авур жуьредин жерме гана кІанда.

Къуланферилай алатайла
Муздалифадай экъечІдай ихтияр
аватІани, амма экв жедалди ана
акъвазайтІа, хъсан яз гысабзава ва
экуънин капІни *Ма'шар аль-Гъарам*
дагъдин ценерив, Пайгъамбарди ﷺ гыкІ
авунатІа, гъакІ авун хъсан яз гысабзава.

Муздалифада юкъван тегъердин
къванер кІватІзава абур гуыгъуынлай
Жамрат аль-акъабадиз гадарун патал, яни
Зу-ль-гъиджадин цІуд лагъай, Къурбанд
суварин юкъуз.

***Зу-ль-гъиджадин цІуд лагъай
юкъуз, Къурбандин сувариз кыле
тухузвай гъерекатар***

Муздалифада йиф акъудайдалай
къулухъ зияратчийр Мина тІвар
алай чкадал рекъе гъатда ва агъадихъ
галай гъерекатар кыле тухуда:

***1. Джамрат аль-акъабадиз къванер
гадарун***

Мина тІвар алай дареда пуд жамрат
ава. Инал зияратчийри къванер
гадарзава. Къурбандин суварин юкъуз
Муздалифада кІватІнавай къванерикай
ирид къван са жамратдиз, Минадин лап

къерехдал алай ва Гъарамдин сергъятра
авай, вичиз *Жамрат аль-акъаба*
лугъузвайдаз гадарна кІанда.

*Жамрат аль-акъаба*диз къванер
гадардай вахт Муздалифада йиф
акъудайдалай къулухъ алукъзава ва зу-
ль-гъижадин цІуд лагъай йикъан рагъ
акІидай вахтуналди, Къурбандин суварин
юкъуз давам жезва.

Къурбандин суварин юкъуз къванер
жамратдихъ чин элкъуърна хъиз акІ
гадарна кІанда, Мина дере эрчІи патахъай
хъун лазим я, чапла патахъай-гъарам ва
гъар сеферда «*Бисмиллягъ Аллагъу акбар*»
лагъана кІанда. Къванер гадарун асул
макъсад жамратдин бинедава. Къванер
гадарна акъалтІарайдалай къулухъ
«*Ляббайка*» кІелунни акъвазарзава ва
такбир кІелунин вахт алукъзава.

2. *Къурбан*

Къурбан тукІун важиблу суннайрикай
я, амма ферз туш.

Къурбанд пуд йикъан къене
Къурбандин сувар алукъай йикъалай
къулухъ тукІуртІани жеда.

3. *ЧІарар алудун*

ЧІарар атІун гъаждин къилин гъерекат
(рукну) я. Са шумуд чІар алудунни бес

жезва, ятІани итимри кыл туртІа хъсан
яз гысабзава.

РикІелай алудна кІандач, чІарар
анжах кылелай атІун лазим я. Яргъи
чІарар куърӯ авун ва я бедендин маса
чкайрилай алудун бес жезвач.

ЧІарар алудуналди сад лагъай, яни
пай яз гысабзавай игърамдин гъалдай
экъечІун гатІумзава ва зияратчидиз вири
ихтиярар ава, идал къведалди къадагъа
авунвай крар, амма гъуълуьнни папан
алакъаяр хъана кІандач.

4. Таваф аль-ифаза авун

Мина дѳреда винидихъ къалурнавай
гъерекатар кыле тухвайдалай къулухъ,
зияратчийр Меккадиз хквезва, важиблу
тІаваф кыле тухун патал-тІаваф аль-
ифаза.

ТІаваф аль-ифаза гъаждин кылин,
асул кар алай рукнуйрикай я.

Ам алукъзавай вахт Арафатдилаь
хтайдалай къулухъ гатІумзава. Ам
Къурбандин суварин юкъуз кыле
тухун хъсан яз гысабзава, амма жуваз
мажал хъайи вахтуналдини туртІа
зиян авач. Анжах ам кыле тухудалди
зияратчи игърамдин гъалда са паюналди
амукъзавайди рикІелай алудна виже

къведач ва адаз гъуьлуьнни папан алакъаяр къадагъа я.

Паваф аль-ифаза къиле тухвайдалай къулухъ, игърамдин гъалдай михъиз акъатзава ва зияратчидилай адал алай вири къадагъаяр алудзава, гъатта гъуьлуьнни папан араяр хъунни.

5. Са'ю къиле тухун

Паваф аль-ифаза авурдалай къулухъ зияратчийри Сафа ва Марва тепейрин арада са'ю авунин лазимвал ава, нагагъ салам гунин тIавафдилай (*тIавафу-ль-къудум*) къулухъ абуру ам авунвачиз хъайитIа. Нагагъ салам гунин тIавафдилай (*тIавафу-ль-къудум*) авунватIа, ам мад хъувунин чарасузвал авач.

Паваф аль-ифаза ва гереквал аватIа са'ю авурдалай къулухъ зияратчийр жезмай къван фад Мина тепедал хтана кIанда, гъикI хъи, и йикъара Минада ийизвай кпIар Аль-Гъарамдин мискIида ийизвай кпIарилайни багъабур я.

Мина дерада къиле тухузвай гъерекатар

Къурбан-байрамдилай къулухъ (Зу-ль-гъиджадин 11, 12, 13 числояр)

къвезвай пуд юкъуз айям ат-ташрикъ
лугъузва. И пуд йикъан къене зияратчийр
Мина дѳреда жезва ва ана агъадихъ галай
гъерекатар кыле тухузва:

*1. Айям ат-ташрикъдин чѳехи пай
йифер Мина дѳреда акъудун*

Айям ат-ташрикъдин йиферин чѳехи
пай Мина дѳреда акъудун гъаждин асул
кар алай гъерекат-важиб я. Ва гъавиляй
Къурбандин суварин йикъан рагъ
акѳидай вахтунилай башламишна, пуд
йифен чѳехи пай Мина дѳредин сергъятра
акъудна кѳанда.

Вичихъ тайин тир себеб авачиз са
йиф Мина дѳреда акъуд тавур зияратчи
гунагъкар яз гъисабзава. Идалай гъейри,
ада са муддин къадарда аваз жерме гун
лазим я. Къве йиф ахъайна хъуй, къве
муддин жерме гана кѳанда.

(Бязи алимри са йиф ачухунай гузвай
жерме гъерен къиметдин пуд паюнив
ва къве йифен жерме къведав барабар
ийизва). Нагагъ зияратчиди Мина тепедал
са йифни акъуд тавуртѳа, ада къурбанд
авунин тегъерда жерме гун лазим я. Эгер
икѳ авун патал такъатар авачтѳа, ада сив
хвена кѳанда: пуд юкъуз Меккада ва ирид
юкъуз анай хтайла ватанда.

2. Къванер гадарун

Къурбандин суварин йикъалай тафаватлу яз, айям ат-ташрикъдин йикъара зияратчийри къванер вири пуд жамратдиз гадарун лазим я. И жамратар нагагъ Мина тепедихъай атайтІа, агъадихъ галай къайдада расалмиш жезва: *Жамрат ас-сугъра, Жамрат аль-вустІа, Жамрат аль-акъаба* ва къванер гадардайлани гъа и жуъредин къайда хуън лазим я. Къванер чин Къибледихъ элкъуърна гадарзава ва гъар са жамратда къванер гадарайдалай къулухъ тІалабунар гваз Аллагъдихъ элкъвена кІанда.

Айям ат-ташрикъдин йикъара къванер гадардай вахт нисинин капІ ийизвай вахтунилай башламишзава ва ам айям ат-ташрикъдин эхиримжи йикъан рагъ акІидалди давам жезва, гъавияй мумкинвал хъайи гъи вахтунда хъайитІани гадариз жеда. Амма нагагъ зияратчидивай са йикъан къванер тайин тир вахт алукъдалди гадариз хъанвачтІа, пакадин юкъуз гъа йикъан къванер гадарна кІанда ва анжах идалай къулухъ феи йикъан къванер гадардай ихтияр ава.

Эгер сагъсуз яз зияратчидивай къванер гадариз жезвачтІа, адаз и кар

маса зияратчидал тапшурмишдай ихтияр ава. Амма са кар риклел хвена кланда, сифтедай жуван къванер гадарун чарасуз я, ахпа тлалабнавайдан паталай.

Нагагъ зияратчиди къвед лагъай йикъан къванер гадарнаваз хъайитла ва рагъ аклидалди Мина дередай экъечлайтла, ам пуд лагъай йиф акъудуникайни пуд лагъай йикъан къванер гадаруникай азадзава. Нагагъ рагъ аклидалди Минадай экъечлиз тахъайтла вичихъ тайин тир себеб авачиз (рекъера пробкаяр аваз, четинвилер ацалтнаваз хъайитла), ада ана пуд лагъай йиф акъудун виже къведа ва нисинин капI ийидай вахт алукаяла, пуд лагъай йикъан къванер гадар хъувуна кланда.

Пуд лагъай йикъан рагъ аклидай вахтуналди зияратчидивай сад ва къве къван гадариз хъанвачтла, ада сад ва къвед муддин жерме гун лазим я. Нагагъ пуд къван гадариз хъанвачтла, къурбанд авунин тегъерда жерме гана кланда. Эгер икI авун патал такъатар авачтла, ада сив хвена кланда: пуд юкъуз Меккада ва ирид юкъуз анай хтайла ватанда.

Винидихъ къейд авунвай гъерекатар акъалтлайдалай къулухъ гъаж михъиз

куътягъ жезва, зияратчияр Меккадиз
хквезва ва гъана гъвечІи *зиярат-умра*
ийизва.

ГъвечІи зиярат-умра авун

Лагъайвал умрадин, гъвечІи
зияратдин ният авун патал
Гъарамдин сергъатрай са патахъди
экъвечІна кІанда. Амма пуд микъатдикай
санал фин хъсан яз гъисабзава:
Тан'имдал - Айшадин мискІин алай
чкадал, Жиранатдал ва Гъудайбиятдал.
И пудакай садал игърамдин гъалдиз
гъахъун патал ният ийизва ва Аль-Гъарам
мискІидиз хквезва, ина ада тІаваф, са'ю
ийизва (*Сафа ва Марва тепейрин арадай
физва*), кълел алай чІарар атІузва ва я
твазва. И тегъерда умра са шумудра ийиз
жеда.

Меккадин зияратар

Меккада финиз лайихлу тир гзаф
чкаяр ава, амма алай вахтунда
вири чкайрал, гъайиф хъи, зиярат ийиз
жедай мумкинвал авач. Зияратчи
агъадихъ галай чкайрал фейитІа хъсан я:

Муалладин суар, ана Мугъаммад
Пайгъамбардин ﷺ рикІ алай паб,
адан ругуд аялдин диде Хадиджа ﷺ
кучуднава;

Пайгъамбар ﷺ хайи кІвал. Ам
Марвадин патарив гва ва алай вахтунда
ктабхана хъиз ишлемишзава;

Мугъаммад Пайгъамбардиз ﷺ пак
тир Къуръандин сифте сураяр ачухай
Нур дагъда авай *Гъираъ къветІ*. КъветІе
суннатдин капІ авурдалай къулухъ,
Аллагъдихъ Пайгъамбардин ﷺ шафаатдик
акатунин паталай дуъаяр гваз элкъвена
кІанда, гъикІ хъи, ихътин пак чкайра авур
дуъаяр Аллагъди къабулзавайди я.

Савр тІвар алай къветІ, ина чи
багъа Пайгъамбар ﷺ Абу-Бакр ﷺ галаз
къурайшитрикай чуънуьх хъанай. И
къветІе Пайгъамбарди ﷺ Абу-Бакраз ﷺ
накъшубандийдин тІарикъатдин дибар
чирна.

Кябедиз сагърай лугъун

Меккадай экъечІдалди зияратчиди
Эхиримжи тІаваф *тІаваф аль-*
вада' авун лазим я. Ам ийидалди вилик
эхиримжи тІаваф тирдан гъакъиндай

ният ийида. Таваф авурдалай ва
къве ракаатдин суннат-капІ авурдалай
кьулухъ, Кябедин патав фена кІанда ва
Гъажар аль-Асвад къванцинни Кябедин
рақІарин арада акъвазна, Аллағъдивай
къве дуьньядинни архаинвилер, и ва агъа
дуьньяда куьмек гун тІалабда ва агъадихъ
галай дуьа кІелда:

اَللّٰهُمَّ، يَا رَبَّ الْبَيْتِ الْعَتِيقِ ! اَعْتَقْ رِقَابَنَا وَرِقَابَ اَبَاءِنَا
وَاُمَّهَاتِنَا وَاِخْوَانَنَا وَاَوْلَادَنَا مِنَ النَّارِ .

يَا ذَا الْجُودِ وَالْكَرَمِ وَالْفَضْلِ وَالْمَنِّ وَالْعَطَاءِ وَالْاِحْسَانِ .
اَللّٰهُمَّ اَحْسِنْ عَاقِبَتَنَا فِي الْاُمُورِ كُلِّهَا وَاَجِرْنَا مِنْ خِزْيِ الدُّنْيَا
وَعَذَابِ الْاٰخِرَةِ . اَللّٰهُمَّ اِنِّي عَبْدُكَ، وَابْنُ عَبْدِكَ، وَاَقِفْ تَحْتَ
بَابِكَ مُلْتَزِمٌ

بَاعْتَابِكَ، مُتَذَلِّلٌ بَيْنَ يَدَيْكَ، اَرْجُو رَحْمَتَكَ وَاَخْشَى عَذَابَكَ
مِنَ النَّارِ . يَا قَدِيمَ الْاِحْسَانِ !

اَللّٰهُمَّ اِنِّي اَسْأَلُكَ اَنْ تَرْفَعَ ذِكْرِي، وَتَضَعَ وَزْرِي، وَتُصْلِحَ
اَمْرِي، وَتُطَهِّرَ قَلْبِي، وَتُنَوِّرَ لِي فِي قَبْرِِي، وَتَغْفِرَ لِي ذَنْبِي، وَاَسْأَلُكَ
الدَّرَجَاتِ الْعُلَى مِنَ الْجَنَّةِ . اٰمِيْن !

«Алагъумма, я Рабба-лъ-байти-лъ-Патикъ! АгІтикъ рикъабана ва рикъаба абаина ва уммагъатина ва ихванина ва авлядина мина-н-нари. Я Заль-жуди ва-лъ-карами ва-лъ-фазли ва-лъ-манни ва-лъ-гІатІаи ва-лъ-ихІсан. Алагъумма ахІсин гІакъибатана фи-лъ-умури куллигъа ва ажирна мин хизйи-д-дуња ва гІазаби-лъ-ахирати. Алагъумма инни гІабдука, вабну-гІабдика, вакъифун тахІта бабика, мултазимун би-агІтабика, мутазаллилун байна ядайка, аржу рахІматака ва ахша гІазабака мина-н-нари. Я Къадима-лъ-ихІсан! Алагъумма инни асълука ан тарфагІа зикри, ва тазагІа визри, ва туслихІа амри, ва тутІагъгыра къалби, ва тунаввира ли фи къабри, ва тагъфира ли занби, ва асълука-д-даражати-лъ-гІула мина-лъ-жаннати, амин!»

«Я Аллагъ, Кябедин Иеси, зун, зи диде-буба, стхаяр, балаяр Жегъеннемдин цІукай хуъх. Я сергъятсуз регъимдин, жумартлувилин, хъсанвилер гунинсагъиб! Чи гъар са кардин эхир хъсан жедайвал ая, и дуъньяда вилай аватунивай хуъх ва агъа дуъньядин жазадикай хуъх. Я Аллагъ, зун Ви лукІ, Ви лукІарин хва я, муътІуыгъ яз Ви кІвалин ракларихъ акъвазнава

ва Вуна цІалди жазаламишунин кичІ
авазни. Я хъсанвилерихъ бине ва эхир
авачирди, за Вавай Вуна зун гунагърикай
михъи авун ва зи тІвар yine, тІалабунар
кылиз акъудун, рикІ михъи авун, зи
сур экуъ авун, гунагърилай гъил къачун
тІалабзава. гъакІни за Вавай вуна зун
женнетда хкажун тІалабзава. Амин!»

Идалай кьулухъ зияратчидиз
алишверишдал машгъул жедай ихтияр
гузвач, ам Аллагъдивай вич мадни и багъа
чкайриз хкун тІалабна хъиз, жезмай
къван тадидаказ Меккадай экъечІун
лазим я. Меккадай экъечІдайла агъадихъ
галай дуъа кІелайтІа хъсан я:

اللَّهُ أَكْبَرُ! اللَّهُ أَكْبَرُ! اللَّهُ أَكْبَرُ! لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ
لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَ لَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، ءَايُونَ
عَابِدُونَ صَائِحُونَ، لِرَبِّنَا حَامِدُونَ. صَدَقَ اللَّهُ وَعْدُهُ، وَنَصَرَ عَبْدُهُ
، وَ عَزَّ جُنْدُهُ، وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ .

«Аллагъу акбар! Аллагъу акбар!
Аллагъу акбар! Ля илягъа иля-л-лагъу
вахІдагъу, ля шарика лягъу, лягъу-ль-
мульку, ва лягъу-ль-хІамду, ва гъува гІаля
кулли шайъин къадир. Айибуна гІабидуна
саихІуна, ли раббина хІамидуна. Свадакъа-

*л-Лагъу вагІдагъу, ва насара гІабдагъу, ва
агІазза жундагъу, ва гъазама-лъ-ахІзаба
вахІдагъу».*

Мединадиз фин ва Пайгъамбардал ﷺ зиярат авун

Алагъчир хъунив агудзавайбурукай
сад яз гъисабзавай ва зияратчияр
патал важиблу сунна Мединадиз
ва Пайгъамбардин ﷺ сурал фин яз
гъисабзава. Бязи алимри гъисабзавайвал,
Пайгъамбардин ﷺ сурал фин ферз я.

Къуръандин 64-аятдин «Ан-Нисаъ»
сурада Сад тир Аллагъди гунагъкар
инсанриз Пайгъамбардал ﷺ кьил чІугуниз
эвер гузва, абуруни ва Пайгъамбардини ﷺ
абурухъ галаз санал чпин гунагърилай
гъил къачун тІалабун патал, ихътин
арада Ада Вичин регъим къалурда ва
абурун гунагърилай гъил къачуда.
Пайгъамбардин ﷺ гзаф къадар келимаяр
ава вичин сурал кьил чІугун патахъай
лагъанвай. Ингъе абурукай бязибур.

Пайгъамбарди ﷺ лагъана: «Вуж гъаж
авуна зал кьил чІугун тавуна хтайтІа, ам
заз гъуърмет тавурдай, захъ чин элкъуър
тавурдай, закай яргъа хъайидай гъисаба

къада».

Маса гъадисда лутъузва:

«Ни зал зун и дуънядай фейила кыл
чІугуртІа, ам зал чан аламайла кыл
чІугурдав барабар жеда»

Мадни са гъадис гъин:

«Ни зи сурал кыл чІугуртІа, ахътиндан
патахъай за Суд-дувандин юкъуз шафаат
ийида».

Пайгъамбардал кыл чІугунин эдебрикай

Мединадиз фидай рекъе
Пайгъамбардиз салават
гъайитІа, хъсан я, шегъердиз мукъва
хъайила акъвазна, михъиз жендек
чуъхвена, кикер атІана, артухан чІарар
алудна, михъи партал алукиІна кІанда.
Мумкинвал аваз хъайитІа, шегъердиз
кІвачи-кІвачи, Пайгъамбардин
гъакъиндай рикІе кІанивал аваз, рикІе
адал чан аламайла акунач лагъай хътин
гъайиф аваз, эхиратда адахъ галаз
гуъруьшмиш жедай умуд аваз фена
кІанда.

Адан мискІиндиз мукъва жедайла
зияратчийри цІийи кылелай чпин

гунагърилай гъил къачун тӀалабда, садакъа гуда, гъикӀ хъи, икӀ авун Аллагъди эмирзава. МискӀидиз гъахъдалди Пайгъамбардивай ﷺ ихтияр къачунин лишан яз са гъвечӀи акъвазун меслят къалурзава ва ахпа адалай къулухъ эрчӀи пата кӀвачелай мискӀиндиз кам къачуда. И дуъньядин фикиррикайни хажалатрикай рикӀ михъи авуна, рикӀе гъузур аваз, Пайгъамбардихъ ﷺ галаз гуъруьшмиш жезвач лагъана хажалат алаз ва сефил яз, зияратчи Равзадиз гъахъзава ва саламдин къве ракаатдин суннат-капӀ ийизва, сад лагъай ракаатда «Альгъамдилаь» къулухъ «Аль-Кафирун» сура ва къвед лагъай ракаатда сура «Аль-Ихлас» кӀелна кӀанда.

Идалай къулухъ зияратчи Пайгъамбардин ﷺ сурун патав фида, адаз чин гана акъвазда, къил агъузна ва вилер акъална хъиз, гуя ам чан алай Пайгъамбардин ﷺ вилик акъвазнава ва Пайгъамбардиз ﷺ салам гуда:

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللهِ، اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ اللهِ ،
اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللهِ، اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَ خَلْقِ اللهِ ،
اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَذِيرُ، اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَشِيرُ اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا

طَهْرُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا طَاهِرُ،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ الرَّحْمَةِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ، يَا نَبِيَّ الْأُمَّةِ،
السَّلَامُ عَلَيْكَ، يَا أَبَا الْقَاسِمِ، السَّلَامُ عَلَيْكَ، يَا رَسُولَ رَبِّ الْعَالَمِينَ
، السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا سَيِّدَ الْمُرْسَلِينَ وَخَاتَمِ النَّبِيِّينَ ، السَّلَامُ عَلَيْكَ،
يَا خَيْرَ الْخَلَائِقِ أَجْمَعِينَ،

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا قَائِدَ الْمُحَجَّلِينَ، السَّلَامُ عَلَيْكَ، وَعَلَى
أَلَكَ وَأَهْلِ بَيْتِكَ وَأَزْوَاجِكَ وَعَلَى ذُرِّيَّتِكَ وَأَصْحَابِكَ أَجْمَعِينَ،
السَّلَامُ عَلَيْكَ وَعَلَى سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ وَجَمِيعِ عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ،
جَزَاكَ اللَّهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَنَّا أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا وَرَسُولًا عَنْ أُمَّتِهِ
وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيْكَ كُلَّمَا ذَاكَرٌ وَغَفَلَ عَنْ ذِكْرِكَ غَافِلٌ وَاكْتَمَلَ
وَأَطِيبَ مَا صَلَّى عَلَى أَحَدٍ مِنَ الْخَلْقِ أَجْمَعِينَ . أَشْهَدُ أَنْ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ
وَخَيْرَتُهُ مِنْ خَلْقِهِ، وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ بَلَغْتَ الرِّسَالَةَ ، وَ أَدَيْتَ
الْأَمَانَةَ وَ نَصَحْتَ الْأُمَّةَ ، وَ جَاهَدْتَ فِي اللَّهِ حَقَّ جِهَادِهِ .
اللَّهُمَّ وَآتِهِ الْوَسِيلَةَ وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ
وَآتِهِ نَهَايَةَ مَا يَنْبَغِي أَنْ يَسْأَلَهُ السَّائِلُونَ . اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ
عَبْدِكَ وَرَسُولِكَ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَ عَلَيَّ آلِ مُحَمَّدٍ وَ أَزْوَاجِهِ وَ ذُرِّيَّتِهِ

كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ وَبَارَكْتَ عَلَى مُحَمَّدٍ
النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّتِهِ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى
إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

Ас-салямү гІаляйка, я Расуля-л-Лагъ,
Ас-салямү гІаляйка, я Набиййа-л-Лагъ,
Ас-салямү гІаляйка, я хийарата-л-Лагъ,
Ас-салямү гІаляйка, я хІабиба-л-Лагъ, Ас-
салямү гІаляйка, я хайра халькъи-л-Лягъ,
Ас-салямү гІаляйка, я назиру, Ас-салямү
гІаляйка, я баширу, Ас-салямү гІаляйка, я
тІугъру, Ас-салямү гІаляйка, я тІагъиру,
Ас-салямү гІаляйка, я набиййа-р-
рахІмати, Ас-салямү гІаляйка, я набиййа-
ль-умати, Ас-салямү гІаляйка, я аба-ль-
Къасим, Ас-салямү гІаляйка, я Расуля
Рабби-ль-ГІалямин, Ас-салямү гІаляйка,
я саййида-ль-мурсалин ва хатама-н-
набиййин, Ас-салямү гІаляйка, я хайра-ль-
халаяикъии адждагІин, Ас-салямү гІаляйка,
я къаида-ль-мухІаджилин, Ас-салямү
гІаляйка ва гІаля алика ва агъли байтика
ва азваджика ва зуриййатика ва асхІабика
адждагІин. Ас-салямү гІаляйка ва гІаля
саури-ль-анбияи ва джамигІи гІибади-
л-Лягъи-с-салихІин. Джазака-л-Лагъу, я

Расуля-л-Лагъ гІанна афдзала ма джаза
набиййан ва расулян гІан умматигъи. Ва
солля-л-Лагъу гІаляйка кулляма закарака
закирун ва гъафала гІан зикрика гъафилун
афдзла ва акмала ва атІйаба ма солля
гІаля ахІадин мина-лъ-халькъи адждагІин.
Ашгъаду ан ля илягъа илля-л-Лагъ ва
ашгъаду анна МухІаммадан гІабдугъу ва
Расулюгъу ва хийаратугъу мин халькъигъи,
ва ашгъаду аннака къад балагъта-р-
рисалата ва аддайтa-лъ-аманата ва
насахІта-лъ-уммата ва джагъадта фи-л-
Лягъи хІакъкъа джигъадигъи. Аллагъумма
ва атигъи-лъ-василята ва-лъ-фадзилята
ва-бгІасгъу макъаман махІмудани-лъ-
лази вагІадтагъу ва атигъи нигъайата
ма йанбагъи ан йасъалягъу-с-саилуна.
Аллагъумма солли гІаля МухІаммадин
гІабдика ва расулика-н-набиййи-лъ-
уммиййи ва гІаля али МухІаммадин ва
азважигъи ва зурриййатигъи кама соляйта
гІаля Ибрагъима ва гІаля али Ибрагъима
ва барик гІаля МухІаммади-н-набиййи-
лъ-уммиййи ва гІаля али МухІаммадин
ва азважигъи ва зурриййатигъи кама
баракта гІаля Ибрагъима ва гІала али
Ибрагъима фи-лъ-гІаламина, иннака
хІамидун мажид.

Ас-салямү аляйка, Я Аллагъдин Расул
(векил). Ас-салямү аляйка, я Аллагъдин
Пайгъамбар. Ас-салямү аляйка, я
Халикъди хкянавайди. Ас-салямү аляйка,
я Аллагъдин рикІ алайди. Ас-салямү
аляйка я Аллагъди халкънавайбурукай
виридалайни тамамди. Ас-салямү
аляйка, я Хабар гудайди. Ас-салямү
аляйка, я шадвилин Хабардар. Ас-
салямү аляйка, я Михъивал. Ас-салямү
аляйка, я Михъивал гвайди. Ас-салямү
аляйка, я Регъимлувилин Пайгъамбар.
Ас-салямү аляйка, я умматдин
Пайгъамбар. Ас-салямү аляйка, я Абу-
ль-Къасым. Ас-салямү аляйка, я вири
дуъньяйрин Аллагъдин векил. Ас-салямү
аляйка, я вири пайгъамбаррин агъа ва
пайгъамбаррин муъгъуър. Ас-салямү
аляйка, я Аллагъди халкънавайбурукай
виридалайни хъсанди. Ас-салямү аляйка,
Я Суд-дувандин юкъуз нур гвайбуран
къилел жедайди. Ваз, ви багърийриз, ви
хизандиз, папариз, аялриз, ви асгъабриз
салам. Салам ваз ва Аллагъдин лайихлу
вири лукІариз. Къуй Аллагъди вуна чаз
авур къван хъсанвилерай виридалайни
лайихлу, савкъат авурай. Къуй гъар са
декъикъада Аллагъди Ваз Вичин регъим

ва кѣудрат гурай, виридалайни хѣсандиз,
тамамдиз Вичи халкъ авурбуруз гайи
къванбурулай артухандиз.

За тестикѣзава, сад тир Аллагѣдилай
гѣейри ибадат авуниз лайихлу мад
са шейни авач. ГѣакІни тестикѣзава,
МухIаммад Адан лукI, векил ва Ада
халкъ авурбурукай хкъанавайди я. ГѣакІни
тестикѣзава, я Аллагѣдин Пайгѣамбар,
вуна халкъарал Аллагѣдин гаф агакъарна,
ваз ганвай везифа къилиз акѣудна, вуна
ви уммат дуѣз рекѣел гѣана ва Аллагѣдин
рекѣе вири четинвилериз таб гана.

Я Аллагѣ! Адаз виридалайни къакъан
дережа — Василат це, ам *макъам-
аль-магъмуддив* агакъара, Вуна хиве
къунвайвал. Вавай тIалабзавайда ийизвай
къван вири хѣсан тIалабунар адаз багѣиш
ая. Я Аллагѣ! Вуна Ви лукI ва Пайгѣамбар
къакъан дережадиз хкажа, кIелиз ва
кхъиз тийижир Пайгѣамбар-МухIаммад,
адан багѣрияр, адан папар ва аялар,
Ибрагъм пайгѣамбар, адан багѣрияр
хкажайвал. Гѣакѣикѣатдани, Вун тариф
авуниз лайихлуди ва Вун кѣуватдинни
кѣудратдин сагѣиб я.

Абу-Бакраз ﷺ салам гун

Пайгъамбардиз ﷺ салам гайидалай
кьулухъ, са чипинин эрчи
патахъди фена, Абу-Бакраз ﷺ салам
гуда:

السَّلَامُ عَلَيْكَ, يَا سَيِّدَنَا أَبَا بَكْرَ الصِّدِّيقِ . السَّلَامُ عَلَيْكَ, يَا
خَلِيفَةَ رَسُولِ اللَّهِ عَلَيَّ التَّحْقِيقِ, السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صَاحِبَ رَسُولِ
اللَّهِ, ثَانِيَا اثْنَيْنِ, إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ . السَّلَامُ عَلَيْكَ, يَا مَنْ أَنْفَقَ مَالَهُ,
كُلَّهُ فِي حُبِّ اللَّهِ وَحُبِّ رَسُولِهِ, حَتَّى تَخْلَدَ بِالْعَبَا رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى
عَنْكَ وَأَرْضَاكَ أَحْسَنَ الرِّضَا وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكَ, وَ مَسْكَنَكَ,
و مَحَلَّكَ وَمَاوَاكَ . السَّلَامُ عَلَيْكَ, يَا أَوَّلَ الْخُلَفَاءِ, وَتَاجَ الْعُلَمَاءِ,
وَصَهْرَ النَّبِيِّ الْمُصْطَفَى, وَرَحْمَةَ اللَّهِ وَبَرَكَاتَهُ .

«Ас-салямү гІаляйка, я саййидана Аба-
Бакрини-с-сиддикъ. Ас-салямү гІаляйка,
я халифата Расулилягыи гІаля-т-
тахІкъикъ, Ассалямү гІаляйка я сахІуба
Расулилягыи, сания-иснайни, из гьума
фи-ль-гъар. Ас-салямү-гІаляйка, я ман
анфакъа малягьу, кулягьу фи хІубби-
л-Лягыи ва хІубби Расулигыи, хІатта
тахалляда би-ль-гІаба. Разияллагьу
тагІаля гІанка, ва арзака ахІсана риза.

Ва джагІаля-ль-джанната манзилака, ва
масканака, ва махІалляка ва-маъвака. Ас-
саляму гІаляйка, я авваля-ль-хуляфай, ва
таджаль-гІулямай, ва-сигъра-н-набиййи-
ль-МустІафа, ва-рахІматуллагъи ва-
баракаатугъ».

«Ас-саляму аляйка, я чи агъа,
пак тир Абу Бакр! Ас-саляму аляйка
Пайгъамбардин шаклутушир халиф!
Ассаляму аляйка, Пайгъамбардин юлдаш,
Савр къветІек квайла абурукай къвед
лагъайди тирди. Ас-саляму аляйка, я вичин
мал-девлет Аллагъ ва Адан Пайгъамбар
кІанивилин рекъе харж авурди. Къуй
валай Сад тир Аллагъ рази хъурай ва
къуй вун Ада Вичелай рази жедайбурукай
авурай. Къуй Аллагъди ви эбеди эхират
Женнетдикай авурай. Ассаляму алайка, я
пак тир халифрикай сад лагъайди тирди,
вири алимрин таж, я Пайгъамбардин
яран буба. Къуй Аллагъдин регъим ва
хъсанвилер агакърай вал».

Умараз салам гун

Мадни эрчи патахъди са чипІинин
Мхъфейла, зияратчиди асгъаб
Умар ибн ХатІтабаз салам гуда:

اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ، يَا عُمَرَ بْنَ خَطَّابٍ ! اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ، يَا نَاطِقًا
 بِالْعَدْلِ وَالصَّوَابِ ! اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَنْفِيَّ الْمَحْرَابِ ! اَلسَّلَامُ
 عَلَيْكَ، يَا مُظْهِرَ دِينِ الْاِسْلَامِ . اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ، يَا مُكَسِّرَ الْأَصْنَامِ !
 اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ، يَا أَبَا الْفُقَرَاءِ وَالْأَرَامِلِ وَالْأَيْتَامِ ! أَنْتَ الَّذِي قَالَ
 فِي حَقِّكَ سَيِّدُ الْبَشَرِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ : لَوْ كَانَ نَبِيٌّ مِنْ
 بَعْدِي لَكَانَ عُمَرُ . رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْكَ وَأَرْضَاكَ أَحْسَنَ الرِّضَا
 وَجَعَلَ الْجَنَّةَ مَنْزِلَكَ وَ مَسْكَنَكَ وَمَحَلَّكَ وَمَأْوَاكَ ! اَلسَّلَامُ عَلَيْكَ،
 يَا ثَانِيَ الْخُلَفَاءِ، وَتَاجَ الْعُلَمَاءِ، وَصِهْرَ النَّبِيِّ الْمُصْطَفَى، وَرَحْمَةً
 اللَّهُ وَ بَرَكَاتُهُ .

«Ас-саяму гІаляйка, я Гумар
 ибн ХатІмІаб! Ас-саяму гІаляйка, я
 натІукъан бил-ль-гІадли ва-с-саваб! Ас-
 саяму гІаляйка, яхІанафиййа-ль-михІраб!
 Ассаяму гІаляйка, я музгъира динил Ислям.
 Ас-саяму гІаляйка, я мукассира-ль-аснам!
 Ас-саяму гІаляйка, я аба-ль-фукъараи ва-
 ль-арамили ва-ль-айтам! Анта-ль-лязи
 къаля фи хІакъкъика Саййидуль-башари,
 гІаляйгъи саяту ва-с-салам: «Ляв кана
 набиййун мин багІди ла-кяна Гумара».
 Разия-л-Лагъу гІанка, ва арзака ахІсана
 риза, ва джагІаля-ль-джанната манзилака
 ва масканака ва махІалляка ва маъвака!

*Ас-салямү гІаляйка, я сания-ль-хуляфай,
ва таджа-ль-гІулямай, ва сигъра-н-
набиййи-ль-МустІафа, варахІматуллагъи
ва баракаатугъ».*

«Ас-салямү аляйка, я Умар ибн ХатІІаб. Ас-саламү алайка, я вичин рахунар гъахълубур, дуьзбур тирди. Ас-салямү аляйка я Гъанафийяль-михраб! Ас-салямү аляйка, я Ислам диндин таблигъат тухвайди. Ас-салямү аляйка, я бутар чкІурайди! Ас-салямү аляйка, я дарда авайбурун, хендедайрин, етимрин къаюм! Вун вири халкъарин агъа тир Пайгъамбар Мугъаммада ﷺ икІ лагъайбурукай я: «Нагагъ залай къулухъ са никай ятІани пайгъамбар хъунин лазимвал авайтІа, ахътин кас Умаракай жедай». Къуй валай сад тир Аллагъ рази хъурай ва къуй Ада вун Вичелай рази жедайбурукай авурай ва къуй Ада ви эбеди эхират Женнетда авурай. Ас-салямү аляйка, я пак тир халифрикай къвед лагъайди, вири алимрин таж, я Пайгъамбардин яран буба. Къуй Сад тир Аллагъдин регъим ва хъсанвилер агакърай вал».

Идалай къулухъ зияратчи элкъвена Пайгъамбардин ﷺ къаншарда акъвазда ва мадни адаз салам хгуда, нагагъ са

ни ятлани адаз Пайгъамбардиз ﷺ вичин патахъай салам це лагъанваз хъайитла, адан тIварцIихъайни гуда. Пайгъамбардихъ ﷺ чин гана акъвазна, Аллагъдивай гунагърилай гъил къачун патахъай тIалабда, гъикI хъи, Пайгъамбардин ﷺ патав акъвазна гъил къачун тIалабун шаксуз, Аллагъ Таалади къабулзавайди я.

Мединадин машгъур зияратар

Мединада гзаф къадар багъа ва фена МкIанзавай чкаяр ава. Абурукай виридалайни машгъурбур ибур я:

Бакъи' сураp. Ина пуд лагъай пак тир Халиф Усман ﷺ ва гзаф къадар асгъабар, и жигъетдай Пайгъамбардин ﷺ ими Аббас ﷺ, адан папар, аялар, Дагъустандинни Чечнядин имам Шамиль кучуднава;

Угъуд дагъ. Ина Пайгъамбардин ﷺ ими, Гъамза кучуднава. Ам Угъуддин ягъ-ягъунра шагъид яз къена;

Масжиду-ль-Къуба, ам Пайгъамбарди ﷺ Мединадиз куъч жедайла, эцигай мискIин я. Гъадисда лугъузва, ни михъиз жендек чуъхвена, экуън къиляй и мискIидиз атана, ина къве ракаатдин суннат-капI авуртIа, адаз Пайгъамбардихъ ﷺ галаз санал умра

авур кьван суваб кхьйда;

Масжид аль-Жум'а Пайгъамбарди ﷺ
Мединадиз фидай рекъе вичин сад лагъай
жуьмя-капI авур чкадал хкажнавай
мискIин. И мискIин Масжиду-ль-
Къубадин мукъварал ала.

Масжиду-ль-Къиблатайни капI авун
патал Кябедихъ элкъуьн лазим тирди
къалурай мискIин. Акъван чIавалди
мусурманри Аль-Акъса мискIин галай
патахъ элкъвена капI ийизвай.

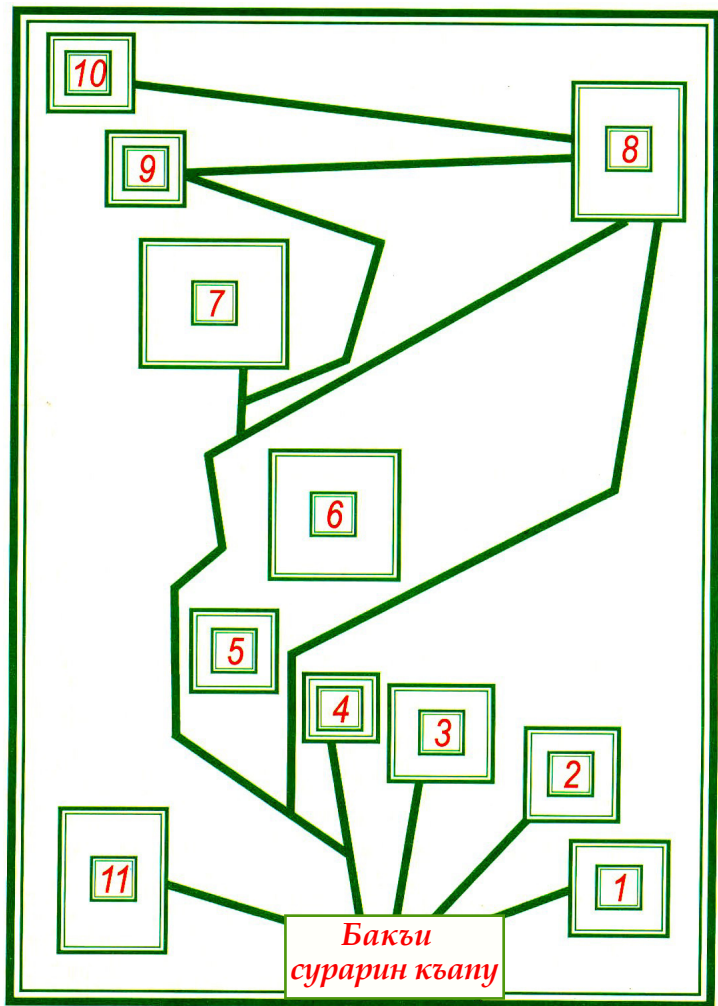
Хандакъ тIвар алай чка. Инал
Пайгъамбар ﷺ кыле авай мусурманрин
са гъвечIи дестедикай кичIе хъана
душманри къулухъди чIугунай.

Пайгъамбардиз ﷺ сагърай лугъун

Ватандиз хкведалди зияратчиди
Пайгъамбардиз ﷺ сагърай лугъуз,
чна винидихъ къалурай къайдада атана
кIанда ва Аллагъдивай Пайгъамбардал ﷺ
гзаф сеферра мадни зиярат хъийидай
мумкинвал гун тIалабун лазим я. Ада вич
Пайгъамбардихъ ﷺ галаз Суд-дувандин
юкъуз адан *Ливау-ль-Гъамд* пайдахдик
кваз чан хкун патал.

Бакъи сурарин карта

1. Пайгъамбардин ﷺ ими 'Аббас, руш Фатимат, 'Алидин хва Гъасан, Мутъаммад Бакир, Джа'фар-Свадик, Гъусейнан хва Али ﷺ, имам Шамил ﷺ.
2. Пайгъамбардин ﷺ рушар; Рукъият, Уммукуль-сум, Зайнаб ﷺ.
3. Пайгъамбардин ﷺ папар; Джувайрият, Ум-мусалямат, Джахшан руш Зайнаб, Гъузайматан руш Зайнаб, Савдат, Гъафсат, Сафият, Умму-Гъабибат, 'Айшат ﷺ.
4. Харисан хва Суфьян, Джафар-Таййаран хва 'Абдулагъ, Абу Талибан хва Укайл ﷺ.
5. Имам Малик, Нафи' ﷺ.
6. Пайгъамбардин ﷺ хва Ибрагъим, Зараратан хва Са'ад, Хузайфатан хва Хунайс, Мас'удан хва 'Абдулагъ, 'Авфан хва 'Абдурагъман, Маз'унан хва 'Усман, Абу Вакасан хва Са'аду ﷺ.
7. Угъудинни Харратдин шагъидар.
8. Пайгъамбардин ﷺ Халиф 'Усман ﷺ.
9. Пайгъамбардин ﷺ никIедин диде Гъалимат ﷺ.
10. Муа'зан хва Са'аду, Абу Са'ид аль-Худри, 'Алидин диде Фатимат ﷺ.
11. Пайгъамбардин ﷺ эмеяр; Сафият, 'Атикат, Арва ﷺ.

Внимание!

Если Вы внимательно изучите эту карту, Вам будет проще ездить по дороге в Хадж. Крестики на этой карте обозначают, что дальше ехать нельзя, надо ехать, как указано на карте. Изгибы повороты на этой карте указаны точно, как идет дорога. Города обозначены, по трассе указаны кружочками, как есть: справа, слева и по центру.

Объезжайте города как указано на карте, это проще. На карте даны разъяснения о резких поворотах и обведены таможи каждого государства.

1. Махачкала – Астара	- 670 км
2. По территории Ирана	- 615 км
3. По территории Турции	- 1069 км
4. По территории Сирии	- 502 км
5. По территории Иордании	- 418 км
6. По территории Саудии	- 1210 км
7. Саудия граница до Медины	- 790 км
8. Медина – Микат	- 8 км
9. Микат – Макка	- 412 км
10. Махачкала – Макка	- 4393 км – через тамож. Килис
11. Махачкала – Макка	- 4488 км – через тамож. Бабул- гъава.

Советы и рекомендации

1. Всегда и везде не забывай что ты ХИАЖИ !!!
2. Делай всегда сабру!!!
3. Посещайте зияраты в Мекке, в Медине и в пути.
4. В Турции с Агри до зиярата лучше ехать днем (ночью холодно).
5. Для азербайджанской границы берите «дозвол» у южного Поста ГАИ.

Номера телефонов:

предст-во МИД в Махачкале

МинНац РД

Отдел по Хаджу ДУМД

(0078722) 646421; 646448 факс 644325

(0078722) 672074; 672117 факс 681700

(0078722) 643052; 566661

Посольства и консульства за рубежом:

Азербайджан-Баку:

8-8922-986016

Иран-Тегеран

8-10-9821-671161

Турция-Стамбул

8-10-90212-29251-01

Турция-Трабзон

8-10-90462-162600

Иордания-Амман

8-10-9626-4641-229

Саудовская Аравия

8-10-961-6659255

6655212

НЕ забудьте цепи!!!

Пусть АЛЛАГЪ примет Хадж каждого и простит грехи!

МАККА

ВНИМАНИЕ !!! начало Хаджа,
Микат не пропустите!
7-8 км от Мадины

МИКАТ

с трассы на Макка сверните
налево на Микат!

МАДИНАТУЛ
МУНАВВАРА

ТАЙМА
ТАБУК

таможня Саудии Халет Омар
таможня Иордании Мудавара

МУДАВАРА

с трассы на Агава сверните
резко на лево на Мудавару

МААН
АМАН

таможня Иордании Рамса
таможня Сирии Насиби

НАСИБИ

с основной трассы
сверните налево Насиби

ДАМАСК

таможня Турции Бабул-Гъавал
"Дальняя"

ХОМС

АЛЕПО

ГИЛВЕДОЗУ

таможня Турции Оржупинар
"Ближняя"

ОРЖУПИНАР

КИЛИС

КИРИКХАН

ХУДАРЧИ

ГАЗИАНТЕП

БИРЕЖИК

ШАНЛИ-УРФА

ДИЯРБАКИР

СИВЕРЕК

КОЗЛЮК

СИВАЛ

БИТЛИС

на ВАН ехать можно
но не желательно,
большой перевал

г.ВАН

АГРИ

в поселке Агри
резко налево
на мост

таможня Турции Гурбулак
таможня Ирана Базарган

БАЗАРГАН

МАККУ

в Бостанбаде сверните
резко направо

БОСТАНАБАД

ТАБРИЗ

в конце города Сарат
направо вниз

САРАБ

АРДАБИЛ

таможня Ирана Астара
таможня Азербайджана Астара

БАКУ

с основной трассы
сверните налево

на трассу Астара

МАХАЧКАЛА

Куъруъ мана

<i>Сифте гаф.....</i>	<i>3</i>
<i>Гъаждикай куърелди.....</i>	<i>8</i>
<i>Гъаж авунин лайхлувилер.....</i>	<i>9</i>
<i>Гъаждал физ гъазур хъун.....</i>	<i>10</i>
<i>Рекъиз экъечлунин эдебар.....</i>	<i>11</i>
<i>Гъаж низ ферз яз кълурнава.....</i>	<i>12</i>
<i>Гъаждиз ва умрадиз гъахъунин вахт.....</i>	<i>13</i>
<i>Гъаждиз ва умрадиз гъахъзавай чка.....</i>	<i>14</i>
<i>Гъаждин килин дестекар-рукну.....</i>	<i>14</i>
<i>Гъаждин чарасуз кыле тухвана кланзавай важиб адетар.....</i>	<i>15</i>
<i>Гъаж ва умра ийидай къайдаяр.....</i>	<i>16</i>
<i>Гъаждиз гъахъунин гъазурлухвал.....</i>	<i>18</i>
<i>Гъаждиз ва я умрадиз гъахъунин ният авун.....</i>	<i>19</i>
<i>Зияратчи патал къадагъа тир крар.....</i>	<i>21</i>
<i>Къадагъа алай крарай къвезвай жерме..</i>	<i>22</i>
<i>Меккадиз атун ва «аль-Къудум» тлаваф авун.....</i>	<i>25</i>
<i>Тлавафдин шартлар.....</i>	<i>26</i>
<i>Тлаваф гъикI авуна кланда.....</i>	<i>27</i>
<i>Тлаваф авунихъ галаз алакълу месэлаяр.....</i>	<i>33</i>
<i>Тлавафдилаи къулухъ канI авун.....</i>	<i>35</i>

<i>Замзамдин яд хъун.....</i>	<i>36</i>
<i>Са'ю авун.....</i>	<i>37</i>
<i>Зу-ль-гъиждадин муъжсуъд лагъай юкъуз авуна кІанзавай крар.....</i>	<i>41</i>
<i>Зу-ль-гъижа вацран 9-юкъуз кыле тухузвай гъерекатар ва Арафатдал фин..</i>	<i>42</i>
<i>Муздалифа лугъудай чкада йиф акъудун..</i>	<i>47</i>
<i>Зу-ль-гъидждадин цІуд лагъай юкъуз, Къурбандин сувариз кыле тухузвай гъерекатар.....</i>	<i>48</i>
<i>Мина дєреда кыле тухузвай гъерекатар.....</i>	<i>51</i>
<i>ГъвечІи зиярат-умра авун.....</i>	<i>55</i>
<i>Меккадин зияратар.....</i>	<i>55</i>
<i>Кябедиз сагърай лугъун.....</i>	<i>56</i>
<i>Мединадиз фин ва Пайгъамбардал ﷺ зиярат авун.....</i>	<i>60</i>
<i>Пайгъамбардал ﷺ кыл чІугунин эдебрикай.....</i>	<i>61</i>
<i>Абу-Бакраз ﷺ салам гун.....</i>	<i>68</i>
<i>Умараз ﷺ салам гун.....</i>	<i>69</i>
<i>Мединадин машгъур зияратар.....</i>	<i>72</i>
<i>Пайгъамбардиз сагърай лугъун.....</i>	<i>73</i>
<i>Бакъи сурарин карта.....</i>	<i>74</i>
<i>Махачкаладай Меккадиз фидай рекъин карта.....</i>	<i>76</i>

**Лучшее в религии - ее легкость,
а лучшее поклонение знание религии.**

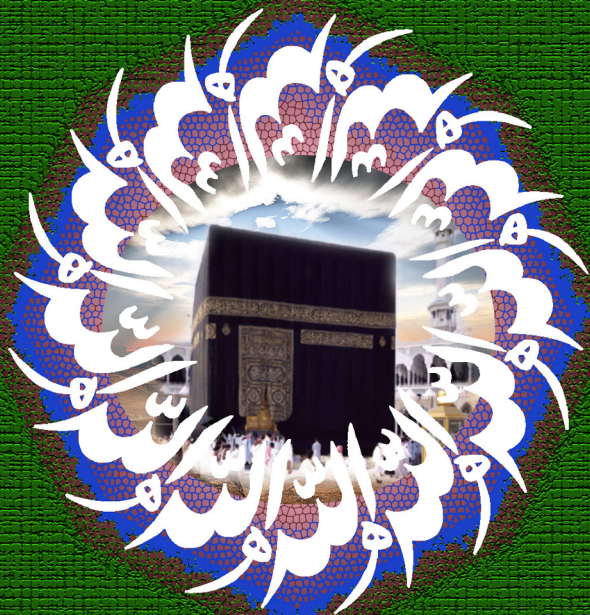
**Стремление к знаниям обязанность
каждого мусульманина и мусульманки.**

**Дагестанский исламский
университет и медресе
имени шейха
Мухаммад-Ариффа
приглашает всех желающих
получить религиозное
образование**

**Наш адрес: г. Махачкала,
ул. Дахадаева, д. 136.
Тел.: (8722) 67-55-08.**

Лезги чІалал

ГЪАЖДИКАЙ
КУЪРЕЛДИ